

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Anul XIII
25 (425)
Simbătă
20 iunie
1970
8 pagini
1 leu

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

In fiecare săptămână
marin preda
răspunde la o întrebare

Și? Mai departe? Nu-i destul!

— Ați murturisit săptămîna trecută următoarele: „Știm multe! De ce scriem atât de puține?” Ați găsit cumva, să zicem, numai pentru dumneavoastră înșivă, un răspuns?

a. p.

— Trufia unui scriitor este să răspundă la o asemenea întrebare astfel: am și spus multe din ceea ce știu. Trei ani de zile, în timp ce scriam *Marineta* (volumul 2) am trăit această jubație interioară pe care ți-o dă descoperirea unui cimp încărcat de conflicte. Aș vrea să dau aci un indiciu asupra acestui sentiment copleșitor.

Un om simplu trăind într-o colibă, îndrăgostit de soția lui, care arată ca un copil și al cărei protector unic este numai el, se pomenește într-o zi că intră în casa lui, fără să se șteargă pe picioare și fără să arate respectul cuvenit soției sale, rudelu lui bogate care nu erau la prima umilință ce i-o provocau și îi zic (deși tînărul nu era vinovat cu nimic): pe toți de-alde voi o să vă curățăm cu mitraliera și o să mușcați pămîntul cu singe. Și se reped asupra lui. Tînărul se duce la autorități și vrea să se plîngă nu numai de aceste amenințări și de ceea ce i se făcuse ci și de faptul că rudele vroiau să i-a pămîntul și casa moștenite de la maică-sa, (despre care lumea spunea că murise cu zile din pricina aceluiași rude). Autoritățile răspund că nu se bagă în aceste probleme personale. Tînărul avea un prieten în sat și o prietenă pe la raionul U.T.M. Se întoarce acasă, își ia capul în mîini și reflectează adînc asupra adevărurilor acestei lumi.

Avea dușmani și acolo de unde trebuia să primească dreptatea și între rudele lui care ar fi trebuit să fie alături de el. Mica lui barcă era în primejdie. Cine era mai vinovat și de unde venea primejdia mai mare? Desigur din partea celor care vroiau să i-a pămîntul și casa. Și atunci el o hotărîre foarte gravă pentru el și pentru semenii săi: face cerere de înscriere în partidul comunist care nu era în ilegalitate, ci la putere. Dar în organizație toate mințile se ridică împotriva. Secretarul acestei organizații își făcuse și el o părere despre acest tînăr, pe care evenimentele aveau s-o confirme. Il mirosise, știa ce l-a împins să ceară să se înscrie în partid. Tînărul nu-și făcuse însă nici el iluzii cu privire la oamenii în rîndul cărora vroia să intre, dar nici nu-i condamnă.

Întîmplările vieții lui îl făcuseră să înțeleagă profund mecanismul luptei sociale, deși era un simplu țărăn. Perseverază, dar nu spectaculos. Se face umil și trece pragul și pînă la urmă este primit. Și ajunge apoi într-o împrejurare dramatică pentru concetățenii săi și pe care o speculează inteligent, președinte al Statului popular. El nu păstrează ură nimănui dintre cei care au ridicat atunci mîna contra și-nici măcar celui care inițiasse această împotrivire a organizației respective. Dimpotrivă, face chiar o alianță cu el, căci îi era străin, indiferent. Dar ceea ce nu putea el să ierte nicicum și niciodată era faptul că ființe umane, de același singe cu el, îl băuseră în fața soției lui în ziua aceea cînd îi intraseră în casă fără să se șteargă pe picioare.

Ajuns în fruntea comunei, el nu face un secret din intențiile pe care are de gînd să le transforme în realitate; nimicirea rudelor sale și îndeplinirea blestemului popular ca praf și pulberea să se aleagă de familia și gospodăria lor. Ceea ce se va și întîmpla. Dar dacă violența ar fi venit numai din această direcție, și numai cu astfel de desădămint, și ar fi fost descris ca reprezentînd singurul gen de violență care s-a produs în acei ani, adevărul ar fi fost falsificat. Violența a apărut și s-a exercitat pe toată întinderea ariei sociale, și conflictul arătat mai sus a putut fi și răsturnat, fără motivația iniștii pe care am descris-o mai înainte, și care conferă eroului o justificare inițială. Faptul că aceste drame au fost agravate de istorie (în deceniul despre care discutăm săptămîna trecută) cu deosebiri neînsemnate de la o provincie la alta, constituie unul din adevărurile peste care n-am putut să trec, asupra cărora am meditat îndelung și despre care am depus mărturie.

Jubilațiunea despre care vorbeam la început provenea nu numai din faptul că descoperisem această lume în conflict ci și din faptul că întreaga mea experiență literară acumulată pînă atunci îmi dădea posibilitatea să mă concentrez asupra acestor drame, precum și asupra dramei aceluia țărăn care nu mai putea trăi o schimbare fără să pună sub semnul întrebării însuși înțelesul lumii. Pentru că, trebuie să spunem, în materie de mărturie cititorul nu este deschis decît dacă nenorocirea sau drama care i se povestește îl eliberează de complexul culpabilității. Ori, această eliberare n-o poate produce decît creația la care el este sensibil și la care participă, citînd, cu mîndrie. Și asta nu respectînd doar principiul lui Flaubert, je les roulerais tous dans la même boue, étant juste. Nu poți să-i rostogolești pe toți în același noroi, și să rămîi drept. Omul trebuie smuls, din noroi!

Desigur, capacitatea de recepție a cititorului este infinită și el îmi poate pune, terminînd de citit cărțile mele, întrebarea pe care mi-o poți și dumneata: Și? Mai departe? Nu-i destul!

Asta împovărează un scriitor și l-ar putea chiar strîvi dacă în ajutor nu l-ar sîri întreaga literatură.

Marin PREDĂ

Cel cunoscut

Nu mă mai tem, frumoaso,
de risul tău cu galbeni,
de fulgerul cărnos
cu care îmi legi casa
și nici de clipa subțire
strecurată prin crăpături

ce poți să-mi iei e în afară

Cel cunoscut cu visul
moare singur
înfășurat în prava
ca într-un sarcofag
făcut să nu-l deschidă
nici pasărea din urmă
ce cu o sărutare
îți vinde un neant.

Un Semn de apă

Un Semn de apă
vine spre pămînt
să stingă setea
Peștelui ce pleacă.

Cine fuge de spaimă
cînd mă închin,
cine stă ascuns
în mormîntul său
căptușit cu icoane de sare,
cine își vinde lumina
și mă trimite în locul său
ostatec facerii?

Ceea ce vezi acum
e numai odihna
și trecerea solennă
spre singurătate

Ioana BANTAȘ

Ilustrațiile paginii:

„Răpirea” și „Așteptare”
de
VIOLETA CRACIUN

sărbătorile verii

FRATELE NOSTRU — CRINUL,
SORA NOASTRĂ — IARBA,
PĂRINTELE NOSTRU
— PĂMÎNTUL

Cel mai numeros vizitator al Expoziției de flori pe care am străbătut-o în această dimineață sînt albinele, bondarii, gizele de toate soiurile. Afluența acestor interese, și a celorlalți, în stare să citească numeroasele tablăte indicatoare, este justificată și răsplătită de gustul, bogăția și generozitatea cu care a fost realizată această splendidă Expoziția 1970. De sus, de la intrarea în Parcul Herăstrău (aînspre piața unde au loc marile demonstrații) și pînă pe malul lacului, în pantă terasată, ochii rătăcesc cu emoție și fericire peste mulțimea florilor. Mari sufrajele în desene savante ori simple plivesc disimulate între pietre, culori amănunțind-se în nuanțe stupefiant, călătorie prin timp și continente. Fiecare privire întîlnind frumusețea unei flori și pentru suflet un șoc antic.

Dedesubt unor sobre denumiri latine întîlnești nume umile și fermecătoare: celcelus, nemțioșor, circiumăreșe, delicatețe înfinită, parfum, desfătare pleneră a privirii și odoratului. Palaoarea florilor din țarm de mare, exuberanța tropicelor, sobrietatea florală a Nordului, ori acele plante ale pusturilor din America Latină, cactușii, poate singurele formațiuni vegetale ce nu sînt de planeta noastră, atît de strani, pînă la delir, ducîndu-te cu gîndul la surprizele descinderilor astrale.

Asfaltul uniformizator de suflete dă înapoi în fața tandrei năvale florale, te străbat păreri de rău și conștiința totală ignoranță citadine în privința locului nostru în nemărginirea Naturii. Incintași de izbînzile tehnice, de călcarea în picioare pămîntene a Lunii, ne mulțumim cu o ochire superficială („repede ochire!”) spre lumea ce ne îmbrățișează îngăduitoare. Cu irisul fascinat de surisul enigmatic al unei solanacee ori de grațioasa sfidare a unei garoafe, îți zboară gîndul la echilibrul vieții pe pămînt, la rostul Omului între celelalte forme de viață. Și-ți sună obsedat în amintire incantașla despre sora noastră apă, fratele nostru soarele, ce ținea din inima lui San Francesco d'Assisi.

Fratele nostru — crinul, sora noastră — iarba, părintele nostru — Pămîntul.

Ilie CONSTANTIN

LEGENDELE BUCURIEI

Din ce adînc de veacuri vin aceste sărbători populare, pe care mulțimea de la țară le prăznuiește din ce în ce mai puțin și a căror străveche origine cei mai iscușiți savanți n-o pot descifra?

Drăgaica este o sărbătoare pe care buzoienii o cultivă de multă vreme. E o datină locală și are o mai multă intensitate decît în alte județe ale țării.

Cu toată legenda sinistră că la 24 iunie, apele cer OM! OM! pe care să-l înec. Drăgaica este un ritual optimist, începînd cu numele care derivă de la cuvîntul DRAG, iar în Moldova e sinonim cu SINZIENELE, zîne bune, protectoare, din neamul frumoasei Ileana Cosnzeana.

La Buzău, despre care am putea spune că e orașul de reședință al acestui cult, în luna iunie se deschide un mare țîrg, la care vin țărani din împrejurimi și chiar din alte județe. să-și desfășoare marfa — fie bucate și băuturi produse de ei, fie obiecte, de artizanat, lucrate de ei, de femeile și fetele lor: ulcele, ploști, velințe, ulcioare, brile, marama, fluier, bite, opinci și altele.

Țîrgul Drăgaica este un echivalent al MOȘILOR BUCUREȘTENI, cuprînzînd tot ce se găsește la acest mare bilci de pe malurile Dimboviței, prăznuire închinată morților, decl strămășilor, țîrg care e vestit de secole, constituînd un eveniment important în viața Capitalei. El se ține și se mai ține la Obor, după 15 mai. Pe vremuri, în copilăria noastră, țîrgul moșilor era plin de pitoresc: panorame cu tot felul de lighioane și de monștri, lipoveni cu turtă dulce, sîrbi cu bragă și limonadă, turci bătrîni cu turbane și caftane (veșminte lungi, orientale) care, în fața unui morman roșu de sticlă topită și incandescentă, scoteau, cu căngi de fier, bucăți din acel material aprins și făceau brățări colorate și alte podoabe, spre înminunarea și plăcerea femeilor și a copiilor.

În Drăgaica e obiceiul să se gătescă fetele cu flori galbene, îmbălsămate și să joace hora plină de sprinteneală. Aceste plante, cu floarea de aur, se leagă în buchete și se pun la fereastră, sau pe acoperiș, ca să ferească de rele pe cei din casă și să le aducă noroc. Fata cea mai frumoasă care joacă hora e aleasă ca un fel de regină a sărbătorii și e numită ea însăși DRĂGAICA. adică cea mai iubită și mai admirată, zina țîrgului.

Cred că nu ne-am înșelat situînd aceste datini în vremuri mult mai vechi poate ale străbunilor noștri daci, ce ne-au lăsat unele ritualuri misterioase, de care nu pomenește cronicile elino-romane, și pe care numai poporul autohton le-a înregistrat și perpetuat.

Aș fi fericit dacă unii intelectuali din Buzău s-ar amesteca în zilele de bilci printre bătrîni veniți de la țară și ar culege de la ei

informații privind acest țîrg al Drăgaicii, care rămîne, totuși, de origini misterioase, origini pe care numai buzoienii le-ar putea descifra și le-ar comunica, în scris, la Academia.

Sîntem datorii să știm cît mai multe amănunte din trecutul acestui popor, care e depozitarul aitor obiceiuri legendare, datini care au contribuit atîta la istoria lui, la formația lui poetică, plină de învățături și de înțelepciune.

Victor EFTIMIU

cronica pietonului

Prioritatea surisului

Invitația ideală adresată automobilistilor, „Rezolvați orice incident cu un suris” va da străzii, în cele din urmă, ambianța unui salon. Oamenii nu vor mai ști cum să se scuze unui fată de alții, și cum să convingă partea adversă, profund rusinată, că ea nu are absolut, dar absolut nici o vină. Conducătorii-auto vor exersa acasă îndelung în fața oglinzii cele mai variate surisuri pentru cele mai felurite împrejurări, nu cumva să le scape vreo nuanță, ca actorii înainte de a intra în scenă, unde se joacă o piesă psihologică. Eu, pietonul, voi fi desigur din ce în ce mai umil, și va trebui să fac eforturi mari, ca să-i ajung în această genă competitivă. Unde sînt pitorescile, zdravenele injurături de altă dată? Vitalitatea noastră să se fi terminat? Dau să trec strada, și mașinile se oprese brusc — poftiți, zic ei — poftiți, răspund eu — ba nu, plăcerea e a noastră — ba nu, plăcerea-i de partea mea, pronunț mîeros, cu un zîmbet pînă la urechi (exersat, de asemenea, după gimnastica de dimineață) și totuși, apăsînd pe pedale vor trece în sfîrșit, mîhniți, copleșiți că nu s-a putut face mai mult, schișînd semne de regret...

Întors acasă, noaptea mă voi visa miștîlian, agent de circulație, dirijînd simfonii de surisuri. Înduioșat, voi privi cu nesăț armonia dumnezeiască a străzii. Carnetul de amenzi nu va mai avea nici o utilitate. În clipele de răgaz voi desena pe ei flori, păsări și țigari...

CANDID

Pentru

tinerii noștri

colaboratori

Anunțăm pe tinerii noștri colaboratori, autori de proză că preferințele revistei noastre se îndreaptă spre lucrările scurte. Pentru publicarea povestirilor lungi, nuvelor, fragmentelor de roman, autorii se pot adresa revistei cu spațiu extins.

În curând, revista noastră va iniția și un concurs de proză scurtă, termenele și condițiile urmând să fie comunicate în timp necesar.

Ținem să-i mai anunțăm pe tinerii autori că revista noastră acordă o mare atenție talentului publicistic și am fi bucuroși să primim lucrări publicistice scurte, interesante, cu o problematică substanțială, strins legate de fenomenele actualității social-culturale. Nu vor fi luate în seamă lucrările

convenționale și cu un caracter strict ocazional.

Tinerii colaboratori care doresc să sprijine răspândirea revistei noastre sînt rugați să ne scrie, menționînd în corespondența lor posibilitățile de răspîndire, abonamente, pe care le-ar avea revista noastră în zona geografică respectivă, și dacă sînt de acord să colaboreze

Un geniu

în biroul de alături!

Fenomenul pozitiv cel mai răspîndit în orașul Constanța pare a fi relativ — dreapta împărțire a genilor; ca într-o mirare, O. Georgescu (domiciliat în Constanța) ridicînd ochii spre

pasăre" SCRISĂ DINTR-O RĂSUFLARE (ah, avântul de a-l cunoaște îndecaproat pe Lumezianu!) NU NU-MAI CĂ NE FACE SĂ NE GINDIM LA PAGINI DE CEA MAI BUNĂ CALITATE DIN SAROYAN SAU CAPOTE, DAR NE ATRAGE ATENȚIA ASUPRA UNEI UNDE TRAGICE CARE STRĂBĂTE, ÎN SUBTEXT, MAI TOATE PROZELE DE PÎNĂ ACUM ALE LUI EUGEN LUMEZIANU".

Ce lucru curios! Chiar lingă criticul O. Georgescu domiciliat prozatorului care nu numai că te face să te gîndești la Saroyan sau (Nu ȘI! SAU!) Capote dar are o undă tragică în subtext, mai peste tot.

Unii trebuie să meargă departe ca să-și descopere scriitorul preferat. Cîtă cheltuire de energie și de zădărnice, cîteodată! În schimb, Octavian Georgescu face un pas mic, pe o stradă din Constanța, sau, într-un birou alături de la revista Tomis, și gura lui inspirată pronunță numele divinizat: LUMEZIANU! EUGEN!

COMPILATOR

punct și virgulă

cu noi. Începînd cu luna septembrie, la o serie de inițiative utile — întîlniri cu cititorii, șezători, colocvii. Adresăm pe această cale cele mai călduroase mulțumiri numeroșilor autori tineri din toată țara, care au contribuit la bunul mers al revistei, prin lucrările lor literare, prin sprijinul direct acordat unei mai largi răspîndiri a publicației noastre.

R.

cronica literară

gabriela melinescu

BOALA DE ORIGINE DIVINĂ

Această boală divină este, se înțelege, Poezia. Gabriela Melinescu o simte și o reprezintă în mai multe chipuri. Primele versuri (Ceremonie de iarnă, 1964) erau niște desene grafice pe ciesețe de școală. Căsim, aici, toate ingenuitățile și presimțirile vîrstei, mai puțin acele inconformisme teribile pe care li aflăm la alți poeți ai adolescenței. Poeta își stăpînește, cu un cuvînt, emoțiile, și confesiunea nu trece peste o anumită limită de cumințenie și neprefăcută decență. Sentimental erotic, de pildă — obsedat la această vîrstă — ia înfățișarea unei suferințe vagi. Lipsește senzația de ne-stăpînire, de plonjare în lumea simțurilor în fierbere. Mai acută și persistentă este în versuri emoția despărțirii de copilărie.

Ființele abstracte (1967) — al doilea volum — o arată pe Gabriela Melinescu rusinată de formula unei poezii de confesiune directă. Emoțiile sînt, acum, sever cenzurate și ajung în vers sub înfățișarea umbrei lor abstracte. Miturile ce obsedează generația tinerilor trăiesc, încă o dată, în aceste poeme mai încrutețite și cu armuri mai savante decît cele dinainte. Din ele n-au fost izgonite de tot suavitățile și jocurile vîrstei. O singură clipă de neatenție și emoțiile năvălesc în poemul coplesit pînă atunci de abstracțiuni inerte.

Poezia Gabrielei Melinescu merge, s-a spus, spre un proces de interiorizare, ceea ce vrea să zică în primul rînd intelectualizarea expresiei. Expresia, într-adevăr, îmbracă mai des haina silogismului și versul începe să semene cu o speculațiune în imagini. Însă speculațiunea omoară de multe ori emoția lirică și poemul ajunge la sfîrșit uscat ca un burete din care prin stringeri repetate în mîini a fost stors tot lichidul.

Interiorul legii (1968) este, indiscutabil, superior volumului precedent și, pînă acum, cartea cea mai substanțială a Gabrielei Melinescu. Maniera de a scrie este aceeași. O mai mare coerență doar a motivelor, o senzație mai puternică de viață trăită direct. Poezele cele mai bune (Lăudînd vocea, Gaudeamus, Portret, Vai, Efigie, Virginală, Aprilie etc) sînt acelea în care confesiunea nu mai îmbracă haina retoricilor abstracte. E vorba de niște cîntece de spaime și de iubire, de singurătate și de bucuria mai înaltă de a privi spectacolul vieții. Gabriela Melinescu atinge, aici, profunzimea la care puținii colegi din generația ei ajung. Starea ei de spirit este o tristete încordată, o melancolie pe care și simțurile și spiritul o tin totdeauna trează. Nu lipsesc notele unei feminități incisive, dominante, cu momente — acum — de negație totală. Tema eternă de reflecție (căci, între poezile tinere, Gabriela Melinescu dă un mai mare ocol ideii și simbolurilor conceptualizate) este iubirea, văzută nu ca o elegie a suferinței, o pierire în lucruri, ci o acapareare și o stăpînire a lor pînă la ultima celulă. Meditația îmblînzește acest instinct dominator: și dă poemului accentul elegiac necesar. Oricum, o asprime rănăne în versuri, o senzație extraordinară de stăpînire a simțurilor, ca în acest poem de contemplație rece: „Bărbatul acesta iubit / va muri devorat de idei. / De-acuma mă privește vagul / spațiului gol descoperit de zei. / Deasupra lui crește un supratru / dîndînd la tubure animal / coama trupului micșorează / hrînindu-se rupîndu-se din el / ca dinții apelor din mal. / Și viațetea foșnește în aer spuse articulate, / un cîmp magnetic cu ființe / desfigurare de vibrații. / Bărbatul acesta iubit / pe pămînt mai palid se face, / spune cuvinte în părul meu ca o literă / în care sunetul zace.” (Efigie)

Impresia de abstracțiune și ermetism vine, la Gabriela Melinescu din modul complicat în care își compune poemul. O impresie — o impresie, de exemplu, de vid absolut — este tratată deductiv, pe calea, adică, a unei speculații care, contrazicîndu-se și complicîndu-se de la un vers la altul, ajunge să devină obscură cu desăvîrșire. Lucrul memorabil este imaginea, dar pînă a ajunge la ea trebuie să treci cu privirea peste versuri în care conjuncțiile și prepozițiile nu sînt la locul lor. Senzația de prolitaxitate este, atunci, de neevitat. O impresie curioasă de profunzime și mistificatie, de acuitate și prolitaxitate lasă și versurile din volumul recent: Boala de origine divină. Gabriela Melinescu continuă să fie poeta pe care o știm: cu o remarcabilă capacitate de a trage în formule lirice impresii disparate și cu un meritoriu efort de a ridica poezia feminină (dacă o putem numi astfel) deasupra viscerăului, senzorialului. Cîteva sugestii sînt remarcabile, aici, cum este, de pildă, aceea a lucrurilor ce se retrag în sunetele lor sau a florilor dizolvate în miros. Este, apoi, senzația de creștere, de rupere a coerenței, de înmulțire a celulelor, cu efectul de a mări spațiul și singurătatea dintre ele. Sînt și alți poeți preocupăți de aceste elemente stranii. Gabriela Melinescu nu pășește pe un teren necunoscut. Ea aduce numai o obstinație și o ingenuitate nouă în a cuprinde în versuri astfel de lucruri ce scapă observației directe. Dacă înălțurăm asperitățile poemului, descoperim o adevărată obsesie a purității. Elocvență, în acest sens, este frecvența ochilor, după cum, în volumul anterior dăm la tot pasul peste imaginea cailor. Poeta urmează, și aici, poezii din promoția ei. Oasele, caii, ochii, obiectele zburătoare, cuvintele — ca semne ale unei realități secrete — năvălesc și în versurile ei.

Boala de origine divină accentuează și ideea de existență, însă, încă o dată, ceea ce alții spun direct sau pe calea unei mitologii complicate, la Gabriela Melinescu forma jocului și a meditației în jurul lui. Poezia n-ar fi decît un asemenea joc copilăresc și expresia ei este descîntecul, arta de a înfrîna și descria universalul. Un capitol din carte — Istoria animalelor ucise — cuprinde asemenea jocuri verbale, alcătuite după modelul lui Ion Barbu. Formula nu este nouă la Gabriela Melinescu. În volumul Interiorul legii un grupaj de poeme (Șaisprezece ani uchinogri) unește plăcerea de a fantaziza cu plăcerea de a combina vocabile incantatorii. Sînt niște poeme, toate acestea, fantastice și copilărești, cu un limbaj truenlent. Poeta zice treacă, trătălog, loamp și se răstărușcă înfîmțînd fabuloase cu pisic formidabile și cîini filozofi: „Toată noaptea plînsu-mi-s-a / cine cre-

deți? / Militră / Cu păianjeni mari a plîns / pînă cînd norii s-au strîns / și a plouat cu vulpi perechi / tîndîndu-se de urechi / multă lume prefăcută / culegînd oasele vechi” (Militră).

Alteori, Gabriela Melinescu barbeză mai direct, punînd cuvintele fesuri turcești și dînd versurilor o aură de magie neagră nu fără o notă de ironie: „Că jucase-ncet / Salameț, Salamet / cu trei domni într-un buchet / și cîntase într-o zi cu trei copii / pentru nimeni / pumnareta, umna pi. // Domnilor, să fi dormit eu / în virful de imineu / și a doua zi un lustru / peste mine să fi dat / zina unui văr ilustru / Nu știu, Nustru. // Miine cred că mă trezesc / și aici, în locul ăsta / cu moartea să mă tocesc: / Na o floare / dă-mi o vrăjitoare, / na, o petală. / dă-mi o vestală, / na un pistol, / dă-mi un copil, / na o stamină, / dă-mi o bulină, / na o flori, flori / dă-mi nori, nori, / na un pistrui, / dă-l pe nu știu cine / în lui nu-știucui. //” (Cu flori la bru).

Mai greu de descris și mai puțin unitar, în fond, este talentul Gabrielei Melinescu în celelalte cicluri (Boala de origine divină, Vid, primejdie, inițiere). Versurile nu mai au fluiditatea dinainte, nici poemele coerența lirică pe care o așteptăm. Sînt multe obscurități, aici, și în primul rînd o obscuritate a expresiei. Ce s-a însemnat, într-un poem, caii ce se aud „în fermentul de pace”, dar penele „abrupte de mercur”, dar frunza „dintr-un gotic cîine”, dar stele cu „dinții alțiți” și care sînt fie înțelesul mai adînc al versului „bat cealalt verde din sticlă și vises”, și, în ce fel, să traducem aenea combinații insolite obscurizate poemele și le fac fără viora lor ermetice. Însă versurile nu sînt cu adevărat ermetice (ermetismul substanțial presupune o coerență și o disciplină de fier a versului), ci numai — prin abuz de explicative și neatenție, prolixie, „Drapele orbe atîrnate / pe frîngia de nefiresc” (p. 15) se poate, desigur, spune. E spus însă rău, și în loc de a fi înedită, imaginea este numai improprie. Cei mai mulți dintre poezii ermetice de azi — sau cei ce se numesc astfel — sînt în realitate victimele unei prea mari libertăți (să-i spunem așa) față de gramatică.

Nu-i, firește, cazul Gabrielei Melinescu, poezia cu o percepție fină, stăpînită, în genere, pe instrumentele prozodice. Însă unele din poezile ei au, ca luna, o parte întunecată și inextinguibilă. Aceasta ne pare a fi nu efectul unei tehnici profunde, ci — pur și simplu — efectul unei expresii incilicite, confuze, cu multe improprietăți verbale.

Subliniem acest aspect nu pentru a șicana o poetă pe care — în s-o asigur de acest fapt — o privesc și o stimez în chip deosebit, ci numai pentru a pune în gardă față de o primejdie ce amenință, uneori, și pe marii poeți. Însă ceea ce poate fi la un mare poet o licență, un răstăit lingvistic, poate însemna la un poet obișnuit o inabilitate și o lipsă de artă.

Versurile cele mai reușite din Boala de origine divină sînt acelea care comunică mai direct o stare de spirit, o impresie nemijlocită de viață, un contact mai strîns cu lumea fenomenală. Iată, de pildă, o senzație de pînă, de incomunicare: „Cineva ne caută, ne aducească și ne paste / ca pe ultima țară, acum atît de des / ne ascundem ocolind oamenii / cu întîmplările lor de neînțeles” (p. 34).

Sau teroarea de moarte, frîgul singurătății: „Diverse întîmplări se pregătesc. / Sînt și un deget de metal pe buze, / pînă la tine circulă pe drum / moartea cu brațele unei subiri meduze. / Ah, lucrurile știu și se gîndesc / la disparițiile lor fragile, / umbra teroarea pe a vreme fericită, / neretînit dilată zile. / Oricine deodată mă poate omorî, / din sonerii chemați tot ucigașii vin acum, / pînă la tine, ah, / cu frică merg într-un ghetar de fum” (Disparițiile lor fragile).

Ori această sugestie de cărnuri vegetale tinere: „Părea un fruct care se descojește / zvrîndu-l și pielea ca o mască / și a rămas doar miezul alb / cu simburii înfrîși în el / asemeni câinii înțezii / neputînd să crească” (p. 52).

Ce lipsește deocamdată poemelor noastre sînt abstracți ca niște cuburi de aer ale Gabrielei Melinescu este o mai mare coerență a expresiei.

Eugen SIMION

avantpremieră editorială

P. V. HANEȘ

Studii de istorie literară

Editura „Minerva”.

O. HAN

Dăți și pensule

Editura „Minerva”.

comentarii critice

Transfigurarea senzorialului

Emil Brumar, autorul elegantelor elegii ale detectivului Arthur, ne dăruiește cu ocazia debutului editorial o interesantă culegere de înmîri închinată materiei Volumul, intitulat modest Versuri, își revendică o certă valoare prin viza aparte cu care lumea interioară a poetului s-a regăsit în irizările discrete ale lumii din jur.

Nu domeniul ales conferă originalitate poeziei lui Emil Brumar. Dimpotrivă, el se află pe un tărîm foarte des frecventat. Deoarece conștiința estetică cenzurează de mult timp sentimentele mari și nimeni nu mai visează, ca în romantism, păduri păgîne sau asimetrii geologice, energiile lirice cele mai exuberante se deghizează adesea în vestimente domestice. Jubilatul lui Călinescu în fața materiei, muzica rece a poeziei lui Barbu sau nostalgia lui Pălat pentru un trecut fabulos, iată tot atâtea exemple de vibrații spirituale ce au luat naștere și s-au exprimat prin contemplarea plină de voluptate a materiei fruste. Această acuitate în perceperea suavității, dar compensată de un cadru tonal elegiac, poate fi la Emil Brumar explicată provizorie a unui farmec de neconfundat.

Poezele sale dau mereu impresia comunității secrete cu obiectele cele mai înofensive, începînd cu banalul bob de pipier și sfîrșind cu dulapul care își păstrează, închisă, a singurătății. Poetul pare un medic, un ciudat magician, care își ține respirația pentru a auzi pulsul subtil al materiei, într-o aparentă stare de înroșire și sfîrșit, dar prospețită și emanată dintr-o clară și densă substanță și observăm chiar tentația de a poetiza elemente de-un prozaism consacrat. Ele devin nu numai acceptabile, dar capătă un aer de grațioasă legendă. Următoarele versuri, de pildă, ar fi fost poate citate de Călinescu, în Universul poeziei, drept argumente surprinzătoare ale forței lirice latente din lucrurile comune: „Moi miezuri de ficăli în butoașe / De ou de melc, înclărmate dulce, / Mușelului ireale, sunci gin-gase / Cînd suflete-n muster vrea să se culce, / Si-n ceanice vîndîndu-si eminața / Prin fast de irizări și toarte fine / Cealalt scîzute pînă la esența / Transfigură-l lucrului în sine!” (Elegie).

Să reluăm acum, pe etape, procesul poetic. Există mai întii, cum spuneam, o stare specială de apatie care înseamnă de fapt că simțurile s-au sus-tras relațiilor funcționale și pîndesc, din umbră, zvonuri imperceptibile: „Fecioarele se incurcau în gene, / Motanii se frecau de damigene / Si ne era la tot atît de lene...” (Cinetec). Urmează apoi o abandonare completă, cînd rumoarea cotidiană s-a estompat și nu se mai aude decît respirația calmă a lucrurilor. Atenția în-

cordată la maximum prinde nu numai efluviiu materialității suave (iată două imagini memorabile pentru prospețime: „totul în prospețea can-nărar” și „prospăția, can-nări de bou, răcoarea”), ci și difuzia tainică a vesneliei ce se prăbușește în sine: „Si-l o cristalizare și-o scădere / A vîrlii în borcane vechi cu miere, / Si-l o surprize de-aceuși în plite, / Si-l o înmîri rod cîntare ruginite.” (In magazie) sau tentația insesizabilă a formei de a se evapora din materie pentru a se regăsi într-o condiție ideală: „Fascinat de-al său geamă, spre-oglințea / Bratul tău prins în somn se-alungea / Visător, Oh, să nu se desprindă! (In dormitor). O asemenea lume de reverberații și umbre e atît de delicată, încît își uită propriile legi și începe să răspundă spontan în prospețea spiritului. În modul acesta ea devine o lume interioară, expulsi-vel ideal unei, dar cel mai adesea traducînd un continut afectiv. Asetei, „și bat suave-cule de puritate în rotunda timpului, în timp ce de prostă-tîndei se ridică la suprafață „un aer cald și roz ca sub umbrela”, adică o chemare frenetică la voluptatea contemporărilor epicureice. De cele mai multe ori se supun contemplației amintiri revenind prostian, prin lanțuri de asociații senzoriale („O vreme cînd eram copil, / Tutungerii, tutungerii, / Cărți de-aventuri, nuci cu magiun, / Cum să vă spun, cum să vă spun?” — seriene („Glyceră din vergi cu care bate / Nervosă portocalele prea dulci / — Si-un păr cîrionat de vechi păcate / În care nu e bine să te-ncurci.” Glyceră), evocate uneori în re-tine cantabile: „Tubiera, șaretă cu mere, / Prin sufletul nostru trecut.” (Romanță). Talentul de a povesti tînguturi capătă timbrul cel mai înalt într-o baladă numită Cereb. Vulnerabil prin diafanitate, cerebul eșuează la prima sa încercare de acomodare cu con-vențiile exigente, din afară în-telegerii lui: „Femei se ofe-reau ca să-l proteje / Să între elegant la clasa-intilia, / Să aburească-oglinzile cu nara, / Cînd lesnă să-l stoarcă lin-lămîie. Pe limba lui blajină-cum e cea, / Dar l-au pre-dat în altă conductorii / Si a rămas, cu luti bătăi de pleoa-pă, / Să plîngă-adînc la mar-ginile orei / În umbra unui turn opac de apă.”

Receptiv și apol asumîndu-și cîmpul divers de miresme, aunele și culori, subiectul liric ajunge treptat să-și sub-ordoneze toate senzațiile pen-tru a le reclădi în structuri afective. Astfel, poeziile care la început păreau înmîri în-chinate de către poet mate-riei devin, la o cercetare mai atentă, înmîri ale materiei în-chinate poetului. Răsturnarea e profundă și dovedește voca-ție. Așteptăm de aceea cu interes, dar și cu emo-tie, următorul volum, intitu-lat Fluturii din pandispan, ce va apărea în curînd.

Alexandru ȘTEFĂNESCU

avantpremieră editorială

GEORGE ALBOIU

Drumul sufletelor
Versuri. Editura „Albatros”.

ALEXANDRU GEORGESCU

Pedeapsa
Nuvele. Editura „Mihai Eminescu”.

LILIANA BRATEȘ

Coajă pentru aer
Versuri. Volum de debut. Editura „Mihai Eminescu”.

FLORIN CIURMELEA

Zi de lucațar
Poeme. Editura Militară.

efemeride

Voltaire și Pascal sau despre limitele inteligenței

Cine s-ar îndoi că Voltaire este inteligent. Iată însă, că în a douăzeci și cincea scrisoare filozofică, el comentează cîteva pasaje din Les Pensees a lui Pascal cu o (aproape) lipsă de inteligență. Ca și cum inteligența lui Voltaire încetează în clipa în care vine în atingere cu inteligența lui Pascal. Sau mai exact: ca și cum inteligența lui Voltaire se manifestă între anumite limite. Și Voltaire nu este pur și simplu inteligent; mulți îl socotesc inteligent prin excelență, simbolul pentru această facultate a spiritului. Nici capacitatea de construcție intelectuală, nici vocația filozofică propriu-zisă, nici talentul artistic nu se potrivește atît de bine lui Voltaire ca inteligența. Și, în acest caz: oare orice inteligență este limitată? oare, la rîndul său, comentînd pe Voltaire, Pascal s-ar fi arătat la fel de neînțelegător?

S-ar zice, parcursînd comentariile lui Voltaire la Les Pensees, că inteligența exclude comprehensiunea, pînă la a ne obliga să nu recunoaștem drept valabile decît propriile noastre mecanisme de gîndire. Voltaire citește pe Pascal din punctul său de vedere; îi aplică exigențele spiritului lui. Dar e în definitiv normal să repropoșăm lui Pascal că nu e Voltaire? Punînd așa chestiunea, nu putem să fim de acord cu Voltaire: toată verva, toată logica, toată inteligența lui ard în gol, ca limba pură și rece a unei flăcări care nu se poate consuma decît pe sine.

Pascal scrie: „En voyant l'aveuglement et la misère de l'homme, et ces contrariétés étonnantes qui se decouvrent dans sa nature, et regardant tout l'univers muet, et l'homme sans lumière, abandonné à lui même, et comme égaré dans ce recoin de l'univers, sans savoir qui l'y a mis, ce qu'il est venu faire, ce qu'il y deviendra en mourant j'entre en effroi comme un homme qu'on aurait emporté endormi dans une ile deserte et effroyable, et qui s'éveillerait sans connaître où il est sans avoir aucun moyen d'en sortir; et sur cela j'admire comment n'entre pas en desespoir d'un si misérable état.”

Nu discutăm îndreptățirea acestei sumbre viziuni asupra condiției umane (de la care, totuși, o întreagă literatură modernă pare a se fi inspirat: Kafka, Beckett etc.) Pentru Voltaire, dimpotrivă, omul este mai curînd fericit decît nefericit. „Il en est des hommes comme des animaux”, zice el. Iar condiția omului nu poate fi redusă la acest prizonierat pascalian pe o insulă pustie; omul nu e un disperat. „Quel est l'homme sage qui sera prêt à se pendre parce qu'il ne sait pas comme on voit Dieu face à face, et que sa raison ne peut débrouiller le mystère de la Trinité? Il faudrait autant se désespérer de n'avoir pas quatre pieds et deux ailes”. Ar fi simplu dacă ar fi așa: totul este să știm despre ce om e vorba. Este același omul pascalian și omul voltairian? Evident, nu. Cel dintîi este omul religios sau profund, omul care reflectează asupra condiției sale, adică filozoful, moralistul; cel de-al doilea este omul comun, omul care, imprumutînd cuvintele lui Voltaire însuși, scrie despre sine: „Je suis ici comme vous m'y avez laissé ni plus, gai, ni plus triste, ni plus riche, ni plus pauvre, jouissant d'une santé parfaite, ayant tout ce qui rend la vie agréable, sans amour, sans avarice, sans ambition et sans envie; et tant que tout cela durera, je m'appellerai hardiment un homme très heureux”. Voltaire nu-și dă seama (și în această constă lipsa de inteligență la care m-am referit) că între omul lui Pascal și omul care scrie cuvintele de mai sus nu este cu puțință o comparație: ei trăiesc în două lumi opuse și trăiesc în două feluri opuse. A ne întreba: care este mai înțelept dintre ei? — înseamnă a voi să-i judecăm după un singur criteriu. Voltaire conchide: „Regardez l'univers comme un cachot, et tous les hommes comme des criminels qu'on va exécuter, est l'idée d'un fanatique (...) Penser que la terre, les hommes et les animaux sont ce qu'ils doivent être (...) est, je crois, d'un homme sage”. Pascal ar putea răspunde că se confundă conformismul și lipsa neliniștii spirituale cu înțelepciunea; că, la urma urmelor, lucrul important nu e să închizi ochii și să accepți ordinea din univers înțelepciunea lui Voltaire provine din împăcarea practică, mediocră și fericită cu lumea; înțelepciunea lui Pascal provine din nemulțumirea de real a aceluia care are nostalgia permanentă a idealului.

Nicolae MANOLESCU

Din când în când presa revine asupra temei, la fel de pasionantă pe cât de hazardată, a anticipării științifice, sau anchetei de genul: „Cum veți trăi peste 50 de ani?” sau „Lumea în anul 2000”. Dacă subiectul ne ispășește și pe noi astăzi, aceasta se datorează faptului că simțim în mână să îl tratăm de pe noi baze. Nu fiindcă noi am fi reușit să punem mina pe cine știe ce pythie excepțional de înzestrată, ci fiindcă savanții și inginerii înșiși, înfringându-și repulsia obișnuită pentru acest fel de exercițiu, au binevoit să-și formuleze previziunile.

Douăzeci de personalități științifice au stabilit deci un calendar al marilor descoperiri științifice și realizări tehnice, așteptate în următoarele decenii. Scopul acestui studiu făcut pe socotela Academiei de Științe din Statele Unite a fost acela de a furniza administrației și industriei și altor organe interesate mijlocul de a nu fi depășite de eventuale implicații ale descoperirilor științifice, cum s-a întâmplat deseori în trecut. Se pot cita exemple despre ceea ce se întâmplă cu materialele plastice: acum s-a observat în mijlocul avintului pe care l-a luat folosirea acestor materiale, că ele nu sînt atâtea de agenții putrefacției și că, din această cauză, mi se de tone de ambalaje și de deșeurile aruncate zilnic în natură, rămân indestructibile. Dar chiar și distrugerea lor prin foc pricinuieste grave îngrijorări, lucru de înțeles, ținînd seama de faptul că, de exemplu, combustionea unită din materialele plastice dintre cele mai obișnuite, clorura de polivinil, poate să degajeze vapori de acid clorhidric și fosgen (unul din gazele de luptă ale Primului război mondial).

Totii cei douăzeci de membri care alcătuiesc comisia consultativă în chestiune au dat o interpretare optimistă și o alta, pesimistă, asupra răzgușii necesar savanților și inginerilor pentru a rezolva marile probleme cărora ei le fac față în prezent. După integrarea tuturor răspunsurilor și eliminarea celor care sînt aberante, (prin pesimismul sau optimismul lor excesiv) ne găsim în posesia a două date extreme, dar plauzibile și a unei treia ce întrunește maximum de sufragii. Iată acum concluziile.

În materie de medicină și de biologie, previziunile sînt, în aparență, dezamăgitoare și, de pildă, soluționarea problemei respingerii de către organism a țesuturilor transplantate ar avea o șansă, din patru, de a fi găsită

spre anul 1973 și o șansă, din două, de a nu fi găsită decît spre 1980. Același răzgușii sînt prevăzute pentru punerea la punct a agenților imunizanți contra maladiilor virale.

Crearea artificială în eprubetă a formelor vieții simple este prevăzută între anii 1978 și 1983, fiind vorba de una din problemele cele mai dificile. În schimb implantarea unei inimii artificiale, prevăzută cu o sursă de energie durabilă, nu va fi realizată decît în jurul anului 1980, iar descoperirea factorului care cauzează leucemia nu se va produce decît între anii 1960 și 2000, cea mai mare parte a consultațiilor situînd-o, în mod hotărît, după 1990.

Fecundarea unui ovul uman in vitro și implantarea lui în uterul unei femei, experiențe care au fost deja încercate în zilele noastre, nu vor fi puse la punct decît între 1980 și 2015. Începînd din anul 1985 și, mai sigur, între 1990 și 1995 se speră că se vor putea folosi culturile industriale de microbi pentru a contribui la alimentarea omului.

Un sfert dintre consultații cred că un medicament absolut eficient împotriva cancerului nu va fi găsit înainte de 1983, pe cînd 50% așează această descoperire în jurul anului 2000, în timp ce un alt sfert dintre ei îl vîd și mai îndepărtat încă. Vom fi mai puțin surprinși aflînd că jumătatea experților situează în jurul anului 2010 posibilitatea regenerării prin organism a membrului amputat sau mutilat, deși această eventualitate pare mai apropiată (1980) unui procent de 25% dintre cercetători.

În concluzie, în vreme ce pe baza informației cotidiene savanții par foarte aproape să-și atingă scopul în multe din domeniile arătate mai sus, ei se arată mult mai rezervați cînd e vorba să facă o previziune certă. Fără îndoială, dacă este adevărat că profunzimea tînde să pătrundă printr-un optimism adesea nemăsurat — de cite ori nu s-a crezut că boala cancerului a fost învinsă? — profesioniștii, spre a nu risca să fie desmintiți de fapte, înclină mai degrabă spre un oarecare pesimism (în ce privește, bineînțeles, datele, pentru că de soluția finală a problemelor nu se îndoiesc nici o clipă). Privite din acest unghi de vedere, previziunile făcute mai sus ar pu-

de Th. de Galiana

tea fi contrazise de fapte. Pînă una-alta, datele avansate privesc soluționarea generală a problemelor în speță, ceea ce nu exclude faptul că importante rezultate parțiale ar putea fi cucerite cu mult timp înainte: că o victorie definitivă asupra cancerului nu este de prevăzută pînă în 1980, nu înseamnă că o tumoare malignă din trei nu poate fi vindecată încă de astăzi, fără a mai pune la socoteală că o descoperire neașteptată ar putea răsturna toate previziunile, oricînd.

În domeniul tehnicii, comisia lasă să se prevadă pentru sfîrșitul anilor '70 încununarea cu succes a importante cercetări ce vor schimba multe lucruri în existența noastră. Anul 1980 este citat de șapte ori într-un total de nouă realizări prevăzute. Acest an este cel mai indicat pentru construcția primelor uzine de desărare furnizînd apă pentru irigație la preturi potrivite unor culturi obișnuite. Acest an este de asemenea cel mai citat pentru punerea la punct a materialelor de construcție sintetice și foarte ușoare, care vor concura în mod avantajos materialele grele clasice. Anul 1980 ar trebui să cunoască și un mare avînt în dezvoltarea automobilelor ce nu vor mai degaja gaze nocive, ca și punerea în serviciu a trenurilor ce perne de aer sau a motorului linear și a altor mijloace de transport, caracterizate prin viteze foarte mari. În sfîrșit, către finele deceniului, meteorologii vor fi probabili în stare să prevadă timpul cu două săptămîni înainte.

Tot din 1980, mai curînd spre 1985, se așteaptă să se ajungă la controlul în laborator al reacțiilor nucleare de fuziune (cele ale bombei H și ale Soarelui). Începînd din 1980, dar mai sigur după 1990, s-ar putea să se ajungă la distrugerea cu mijloace ieftine a ambalajelor și a altor deșeurile solide de orice natură (legea interzicînd între timp fabricarea altor produse non-degradabile). Între 1985 și 2000 s-ar putea ca omenirea să dispună de tehnici de cul-

tură a oceanelor, permițînd să se extragă din mare cel puțin 20% din calorile necesare pentru alimentarea locuitorilor planetei. În sfîrșit, un sfert din personalitățile consultate cred că, înainte de 1995, fuzee balistice suborbitale vor asigura transportul rapid al pasagerilor și marfurilor, iar 50% dintre colegii lor situează astfel de realizări în primii 25 de ani ai secolului XXI.

În linii mari se pare că problemele vitale de ordin tehnic și industrial trebuie să fie rezolvate mai repede decît cele ținînd de domeniul biologiei și medicinei (e destul să facem o comparație, în această privință, între cancer și energia fuzională). E de mirare totuși că se speră a se stăpîni energia termo-nucleară cu opt ani înainte de a se fi ajuns la exploatarea rațională a oceanelor (cînd exploatarea aceasta nu depinde în nici un fel de invenții transcendente).

Fără îndoială că răzgușurile prevăzute sînt de natură să decepționeze, dar lecția trecutului trebuie să ne facă prudenți. De douăzeci de ani se lucrează la punerea la punct a reactorilor nucleare destinate propulsării avioanelor (sînt de asemeni studiate și variante pentru propulsarea fuzelor), și, în ciuda a tot ce s-a putut auzi și citi la sfîrșitul anilor '40, nici un avion atomic n-a zburat pînă azi și nici nu e gata să o facă. În schimb, tranzistorul — invenție neașteptată — a revoluționat electronica în puțini ani și, contra oricărei așteptări, opt ani au trebuit numai, după zborul lui Gagarin, pentru realizarea unei aventuri fabuloase, odinioară puse la limita posibilităților umane: explorarea altei lumi.

Desigur, în cazul cuceririi Lunii, reușita a fost pe măsura mijloacelor folosite, și acest lucru ne face să tragem concluzia că marea calendar întocmit de specialiștii americani oferă o temă de meditație celor ce dețin punea de bani: a deschide mai larg băierile pungi, cu bună știință, ar însemna răsturnarea, fericită, a ordinii priorităților, ceea ce, în cele din urmă, ar scurta mult suferințele.

(Articol reprodus din „Nouvelles Litteraires” — 4 iunie a.c.)

BOGDAN VICTOR

Aproape copil

O, caii-ngerii se pregătesc de zbor
Minji tineri cu lună peste coamă —
li simt în singe, mamă, cum
Copilăros și tulburat mă cheamă.

Ochii mi-s duși pe mări necunoscute,
A iarbă crudă singele-mi miroase —
Cînd ninge-n zodie și frigul se adună
Și zeii mă stropesc cu colb de oase.

Ard scorburile mele cu gurile-n păduri
Se carne-n lumă o rugină veche,
Pe deal, în ulm, un inger-cal
Nechează pe-o copilă, apoi pe o ureche.

Mînzul

Ride mînzul, ride mînzul în iarbă,
Soarele pe-o copilă, înalt, în ploș
Coama rupe aerul și-deodată —
Mînzul-băiat în galop.

Ritmice bate nisipul, drumul secăt
De colb ajunge în stele,
Fluturi moi pe copilă are
Necantent în cădere.

Agonic urcă mînzul în polen, —
Drumul băiat copilăros în două,
Prăvălită în coamă, seara greaoie
Și aerul bătuț cu miinile amindouă.

Ard ispile pe zare, crește
Vina nărilor de a miroase;
Tipă în singe eroarea
Unui inger ingropat în oase.

Ride mînzul, ride mînzul în iarbă,
Steaua mă poartă de umăr, băiat sînt,
Ride mînzul, nechează-amintiri —
Un cor de cai înfloriți pe pămînt.

Clopot de stea

Purtăm pe umeri scorburii și vînm
vulpi tinere uitate-n fete mari, —
greșeli-acum nimic nu-i datorăm
Iubind sfios, în taină, copilele-afară.

Ghimpii îndrăzneli iar mă cheamă
spre lebădă-durere neînțeles plutind,
care săgeată mi se urcă în singe —
coamă de cal pe cîmpuri înflorind.

Iarba cetății mă îndoiește, însă
privirea-mi crește dinadins
sînt insumi pe-aceste locuri, mamă, și
veghez — clopot de stea în necuprîns.

Pădure de crini

Stau într-o pădure de crini —
Viscolul își face culcușul în urechi
Și zornăie îngrozitor pe drum.
Un crin de lacrimi îmi crește-n ochi.
Un crin de prof în talpă,
Căciul mi-e străpuns de rădăcini de crin.
Cu fiecare noapte pădurea de crini
Se-nalță mult deasupra lumii.
De sete răbd și sînt vegheat de lei,
Fulgere lungi biciuie zeii
Și lebedele negre cîntă,
Păsări cu zborul aspru împietresc
În carnea pădurilor de crin.
De faoame răbd și sînt vegheat de tigri
Și șerpii mi-s prieteni dacă
li hrănesc cu singe tinjitor.
Mire sînt și singur în pădure
Mătoșe cosmică-mi începe trupul
Și cînd dispar, îmi odihnesc auzul
În tipăul pădurilor de crin

Echinocțiu rotund

Margini de pleoape împietrite —
Gîndul domol își urcă tei-n floare,
Și iarși bat în inimi, fremătă
Ape cîmpii, adinci, a întrebare.

Teiul schimbat, în urma ta
C-un ochi privește-o urmă de sandală
Și irizări de vînt, sub prima stea
Trezesc în mine doruri și-ndoială.

Nu mai revii. În ochiul tău răsrînt.
Timpul își urcă vremea în april
Aceași muguri vor pleni în soare
Și primitive flori cu gură de pistol.

În echinocțiu, clipe de-necercări
Ascund naiv în gesturile mele
Și îți adun rotund refluxul cu
Aceași ani ce-s ocrotiți de stele.

Dans

O lacrimă pe prundul unui roi
Stea — flutur călcîndu-ne pe urme, —
Copilăriei nume nou îi dai
Cînd ochiul vrea greșelile să scurme.

Cu vinători născuți în blăni de lup
Ajung din urmă timpul hăituit,
Cărei greșeli îi sînt dator acum
Păcatul de-a nu fi mărturisit?

Prînt tînar hălăduind sfios
Pînă firziu în ochii de femeie,
Singele-mi tînar îl jettesc egal
Ingerilor înfloriți în miei.

Speranță

Vorbim sub lampă și bate vîntul,
Tata are pălăria găurită,
În jurul facului închidem ochii
Și soarta joacă-n jurul nostru.
Sora mea cîntă la pian
Într-o cameră cosmică.
Nu ne cunoaște nimeni
Se zbate tinerețea-n ulmi.
Pe prispă sade mama singură —
Un zîmbet răstîgnit pe buze.
Viața se-nvîrte-n jurul nostru
În zilele norocoase.
Prietenii se grăbesc melancolic
Și-și duc femeile la subțiori.
Du-mă de mînă bunul meu tovarăș,
Cum sînt înlănuțit la ochi
Se poate să mă schimb cu totul.

GEORGE ALBOIU

Fericitul

Eu rană am creat finguire
prin finguire crescînd
și exilat o contemplant.
Dar am început să mă bucur netrebnicul:
„cît de frumoasă este durerea mea”
Ori între cer și pămînt o altă suferință
n-aș mai putea alege.
Cînd mă voi prăbuși în neantul de seară
care dintre voi
va mai lipi urechea de pămînt spunînd:
o, cine-ți fericitul care cîntă
așa duios acolo-n templu?

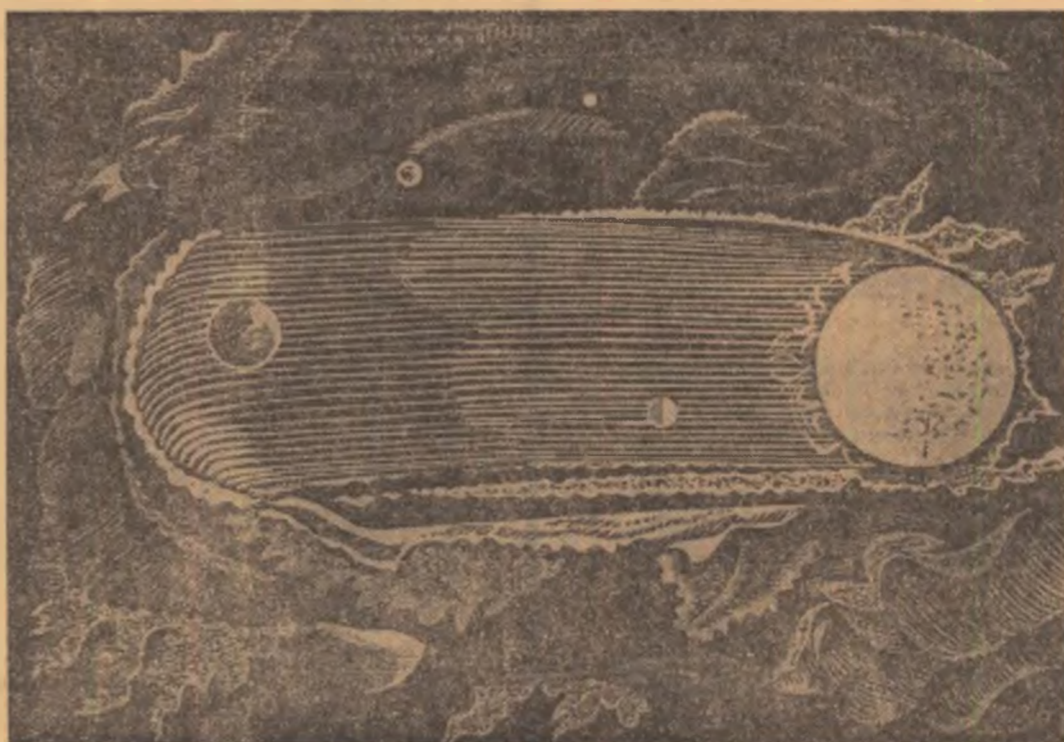
Zamolxia

O, amurgite genii cădeți încet în noapte
cînd șoapte de bronz vă spală la marginea
mării.

În voi mi-a fost speranța amurgite genii.
Lumile taie în ceruri se-aprind și se sting
la bătoia din pulpa-a femeii
dar în trista și dulcea-nserare
în voi mi-a fost speranța umilite genii...

De nimeni știut, oropșit să vă caut
pe urmele în care v-ați pierdut
prea grabnică însă e murirea mea
lîngă lenevita voastră nemurire.

Unde mi-e speranța, întristate genii!
voi cădeți în hipnotica noapte
voi urcați în cel mai înalt întuneric
și eu singur aici, tinjitor
departe de voi pe vitaul pămînt.

VICTOR RUSU-CIOBANU: Vînt solar

LEONID DIMOV

calul

Trăiam într-o umbră leneșă cu miros de insecticid parfumat. Trăiam avid, conștient că sînt ultimele clipe. Ultimele clipe petrecute în fundul barului. Așa mi se părea atunci și n-aveam nici un motiv să-mi schimb părerea. Fericire. Linște. Foșnetul surd al pașilor chelelorului străvechi. Iar dincolo de geam, o lumină dulce: nici zi nici noapte. O lumină mată pulverulentă alintătoare... Vai, cite nebune curse cu vehicule neînțelese. Fete zimbătoare și desculțe, mergînd pe asfaltul răcoros. Bunăstare. Sala pașilor pierduți. Vespasine livide în piața de flori. De ce amintirea atît de vie a împăraților romani de dinaintea crizei din 69...

De ce atita cruzime în plină primăvară? Cum tremură mișcările castanilor nebuni de spaimă. Trece secura călăului neînțut de nimeni în mină. Trece singură, secura de os verde. Plutește, despicînd aerul care se curbează în urma ei alcătuiind rotoale gemene. De ce atita nedreptate față de dimineața asta mîngietoare cînd se trezesc elevii rețenți și nu știu cum să-și adune inima rîspîdită peste tot. Nu vă temeți bobocilor! Vremea trece! Iată vor frumpe bucele pe obrazul vostru catifelat. Veți admira calde interioare pictate. În pinacotei. Și veți lovi cu buricele degetelor o minge uriașă, ușoară, umedă de rouă. Nu vă temeți: voi răspunde eu în locul vostru la examenul de fizică. Mă voi așeza cu burta pe curentul electric, în așa fel încît să-mi întrec în jurul tălpi și să-mi iasă prin cap, și voi rămîne așa pînă cînd Domnul Nostru Iisus Hristos va suna clopotelul.

Aș fugi și eu în recreație, împreună cu voi, dar trebuie să duc catalogul în cancelarie, să ies pe intrarea principală, ca și cum nimic nu s-ar fi întimplat, să trec prin fața portarului inamovibil al școlii noastre, să ajung la universitate și apoi aici, în umbra leneșă a barului.

- Caligula!
- Da, vă rog!
- Mai adu un rom!

Împăratul roman îmi făcu semn cu ochiul și privirăm amîndoi, cu dușoșie, la calul ce tocmai cobora treptele pentru a intra în bar. Îi făcu loc, crezînd că se va așeza la masa mea. Mă privi cu dispreț și se culcă pe o parte, drept în mijlocul sălii printre mese.

M-am simțit singur, părăsit, prea bătrîn pentru a mai lua vreo hotărîre. Caligula avea toga pătată de grăsime. I-am spus-o atunci cînd i-a adus romul. Nu mi-a răspuns nimic, m-a privit doar, cu severitate, a scos un căuș exotic dintr-un fală și mi l-a dat, arătînd cu mina cealaltă spre cal. Nu mai eram stăpîn pe mine. I-am dat la o parte pe Caligula (Doamne! cum se va mai răzbuna!), am făcut cîtiva pași nesiguri spre calul care mă privea ironic și i-am împlat lama chiar într-o arteră proeminată pe gîtul lui cărămiziu. Calul muri iute, prea iute pentru a mă simți multumit, i-am ajutat pe cheleerii veniți din localul de sus, ca să ridice cadavrul și m-am întors la masa mea. Nu știam ce să fac. L-am întreat din ochi pe barmanul care agita un cilindru de alamă și n-am înțeles dacă mișcările lui însemnau să n-am nici o grijă ori nici nu-mi erau adresate mie. Nu m-am lîngșit decît în clipa în care un băiețel în livrea coborîi către mine și-mi înmînă un bilețel pe o tîpsie de argint.

L-am luat cu o mină tremurătoare și l-am lăsat să cadă lîngă pahar. A trecut multă vreme Uitasem cum a ajuns pe masa mea bilețelul, cînd l-am deschis, și am citit: „Spune dacă ai pricepere”.

Iov 38,4

Am închis ochii, am scos tocul din buzunar și l-am lăsat să alunece în neștire pe hirtia primită. Apoi, tot cu ochii închiși am împăturit bilețelul, am chemat chelelerul și i-am spus să-l ducă înapoi, celui care mi l-a trimis. Cînd am deschis ochii în fața mea stătea calul, rînjind batjocoritor. Pe dinții lui galbeni, uriași, erau pictate scene din viața romanilor.

dragonul

Știa el prea bine că nu-i priște realitatea, dragonului care tot încerca să iasă, azi, din o dimineață, din eleșteul minuscul ce lucea ca o oglindă în grădina noastră. Tu l-ai zărit cea dintîi. Stătea la fereastră, din ce în ce mai desprînsă din umbra zorilor acum statornici. Te-am rugat să nu-l mai privești, și-am spus că toate aceste ființe de-o clipă nu sînt întregi, că poartă în ele tristețea înfrîntătoare a neantului. Nu m-ai ascultat și iată-te acum încercînd să te joci cu monstrul acela blînd dar atît de primejdios, pe mica plajă din fața iazului. Vrea să execute un salt dar i-au pierit picioarele dinapoi. Vrea să dea din coadă dar i se desprinde și se usucă, iute, în iarbă. Vrea să-și lîngă mina dar din botul lui împundător rămîne o mem-

brană flască de carne te scuturi cu dezgust. Iasă-l în plasa Domnului! Uite, a venit o coadă de cavalari ca să ne invite undeva în Tările de Jos. Acolo are loc din nou uciderea pruncilor. Hai să mergem cu ei, poate vom izbui să salvăm un inocent.

— Spune-le că nu mergem. Uite-l ce frumos e. Acum nu-mi mai lipsește nimic! Opres-te-l! Vrea să intre înapoi, în apă.

Nu mai e nimic de făcut. Cavalerii au plecat, tropotul cailor se mai aude încă. Dragonul a dispărut în fundul lacului. În odaia noastră s-a așternut peste toate lucrurile un salt dar i-au pierit picioarele dinapoi. Vrea să dea din coadă dar i se desprinde și se usucă, iute, în iarbă. Vrea să-și lîngă mina dar din botul lui împundător rămîne o mem-

MARA NICOARĂ

Lamentația

Penelopei

Mareu te aștept în pragul casei
Lumina îmbătrânește cu fiecare zi
Umbră mea scade treptat în buruieni
Îmbrăcămintea nu mai are peste ce
se rotunji.

Pelitorii și-au lăsat nepoții
Acesta așteaptă dar nu știu de ce.
Timpul crește în pietre. Rece
Urna calului în miezul nopții.
Doar bătrînul cîine își plînge
Colții căzuți într-o țărîniță mai fină.
In unghii alb sînge.
De totuși vei veni trătorule a altui timp
Demult copacii vor fi reintorși
în semințe. Și
Palmele mele
De timp bolnave nu te vor mai ști.

GRIGORE ARBORE

Acelui nenăscut

Sînd în genunchi sub ploaia cea divină
aripi am ascultat cum au crescut
acelui nenăscut copil.

O, cită tulburare zăvărste
fruntea cea albă a florilor de mai —
între corole urcă iar dorința
sfîntă de reînnoire a pămîntului.

Și-acum cînd totul se scufundă-ncet în pîclă
prevestitoare de furtuni
precum în fața unui mort m-aplec lăsînd
viața în grija liberelor cîntătoare.

Cînd ostenește culoarea

Cînd ostenește culoarea și se încrîncenează
lipit de neclintite pături orizontale
frig îi se face încet lîngă mine de parcă
lîngă un rug funerar ai intriza.

O, cită moarte se ascunde-n dorința
care de grumazul meu te înalțăuiește.
Pacificatele cohorte de fluturi își leapădă
polenul din aripi în mijlocul mării.

Astfel și tu te oprești într-o zbatere
steapă lîngă malul pustiu de noiembrie
unde îndureat rămas-am ascuns sub aceste
rădăcini în care palpăie necunoscutele
fructe.

Într-o noapte...

Într-o noapte cineva a venit
în acest arhipelag sculundat
alungat de un vînt din zenit
spre un cer depărtat.

Lespedea din grădina e trează,
singele circulă prin granit,
marfa și joia se înfălcărează
aerul, parcă tăiat de-un cuțit.

Cuvintele se înjunghie în aer,
în oraș clopotele nu conținesc.
Sîrăni răsund un vaer —
al copacilor cor îngeresc!

La porți furioase s-au spart năvăliri.
Pîinile sfînte putrezit-au pe masă.
Din creneluri umbrele plecat-au în rătăcirii
refugiindu-se într-o întunecată casă.

În frunze iarăși vara se scurge.
Semele creșterii se opresc.
Facul înghețată, murmură-n sînge
al păsărilor cor îngeresc.

Intunericul deplin s-a lăsat.
Evoale l zidurile s-au prăbușit
Într-un oraș sub pămînt aruncat
cu o umbră m-am regăsit.

În sanctuarul acelui cor

Rătăcit printre munții cei verzi,
printre fantomele bunilor preoți din grotle
înecate de ape,
iată-te-n tine ajuns la răsăpîntia
dintre stele și duioasele
animale.

Sub oglinda nopții de mai
doar singele tău mai ridică
de sub pămînturi cîteva coline
care se prăbușesc
topite sub invazia
ușoarei neguri dusă peste ploape.
Cu degetele înghețate bați în porți
imaginare, luminat puțin
de sabia obosită a heraldului.
Pentru o mare rugăciune te pregătești!

în bunătațea celui invizibil.
De umbră despuat pătrunzi în sanctuarul
acelui cor fără cuvinte
rosit mai decît
de înțeleptele păsări.
Te întorci dezolat, apărât de abruptii pereți
ai pierdutelor căi străbătute,

Bătrînul credea aproape sincer că băiatul este al lui, nu că l-ar fi zămislit el. Nu asta, asta nu era cu puțină cu toate că nu era peste puțină. Ci altfel credea Bătrînul că băiatul este al lui dacă n-ar fi fost el acolo, la fața locului, să hotărască, să se împotrivescă destinului rău. Să-l smulgă pur și simplu din ghearele sau din miinile plăpînde ale ursitoarelor, să facă cumva să-l intruchipeze și să-l hotărască bărbat. atunci n-ar mai fi fost al lui atunci s-ar fi născut o fată prelungă asemănătoare cu mama ei de care i-ar fi fost mai mult decît silă, rușine. Băiatul era deci al lui, al Bătrînului, pentru că în noaptea aceea din februarie cînd a venit pe lume, mai bine zis, cînd a fost adus pe lume, cu cîteva zile înainte de termenul la care mama lui se aștepta să-i dea naștere (asta a fost prima îngrijorare a Bătrînului căci după cîte știa el și după cîte s-a interesat, băieții, mai greoi, întru-chipindu-se trudnic, vin după ce se împlinesc sorocul, la cîteva zile sau chiar la cîteva săptămîni), în noaptea aceea de februarie a trăit un sentiment ciudat, aproape neomnesc sau peste puterea omenească, printre puținele sentimente pe care el nu vrea să și le lămurească, ca și cum i-ar fi frică și acum, după ce s-a scurs atîta timp de atunci, să nu se întoarcă ceva înapoi, să nu fie nevoit să repete aceeași împotrivire a doua oară. Parcă atunci ar fi petrecut un adevărat miracol, de care i-a fost atît de toamă totuși că nu are să se întimplă și chiar dacă miracole de bună seamă se vor mai putea întimpla — și precis că se mai întimplă — el se teme că va mai putea ieși și a doua oară în întîmpinarea lor cu aceeași putere dusă pînă la uitarea de sine cu care a fă-

țurile, toate simțurile îi amortiseră și prindeau strîmb împrejurările din afară. Făcea semne ciudate, cînd cu miinile, cînd cu buzele, se foia necontent în jurul patului, căuțind o odilă în mișcările acestea nefirești. Abia cînd Bătrînul i-a spus: „Du-te, mă!”, Aron s-a trezit din starea aceea de prostie bolnavă, din impleticala aceea netrecnică și, bucuos că are ceva de făcut, că i s-a poruncit să facă ceva, a ieșit din casă, aducîndu-și abia afară, după ce trecuse pragul și coborise cele patru trepte groase din lemn de salcim, că știe unde trebuie să se ducă. Era aproape vesel, nu numai că ieșise afară din casă, părăsind sau aminînd starea

menea ajutor. Dar Bătrînul o lăsa să doarmă acolo cu nălucile bolii ei, fericit că nu auzise văjețele Mariei și că nu se trezise, fericit că a rămas doar el singur cu lehuza. Bătrînul chiar își zise: „Pînă ajunge Aron, pînă îi va spune, pînă se va îmbrăca și pînă va ajunge aici...”

Afară, zăpada de pe acoperișul casei și din ogradă putrezea sub ploaia mărunță care o bătea.

Bătrînul auzea foarte încet murmurul schimbărilor de afară; el stătea pe un scaun scund, ascultînd cu indiferență văjețele, devenite, după plecarea lui Aron, stîmpe, mocnente. După plecarea lui Aron, stîmpe, mocnente. După plecarea lui Aron, stîmpe, mocnente.

merei, așa cum o stîncă, țîșnită strîmb și amenințător dintr-un corp de munte, apare într-o zi, fără nici o explicație și fără nici o dorință, în plumberea uscată, în făina netrecnică a drumului.

Din camera în care dormea nevasta lui, pătîrîndă pînă în ceastălaltă bătăie între-rupte de petrecerile de afară ale ceasornicului mare de masă, pe care Bătrînul nu le auzea însă, poate pentru că nu-l interesau, nu voia să-l intereseze așa ceva acum.

Maria se ridicase cu un efort greu în coate. Părul ei, răvășit și despletit, semăna cu o nehotărîtă flacără neagră din care ar fi putut izbucni foc. Brațele, dezvelite, păreau foarte

bătrînul privește

aceea nehotărîtă, ci că și știa, fără să i se fi spus, unde trebuie să se ducă și ce să spună acolo.

Bătrînul s-a uitat după el cum iese din casă, scîrbit și posomorit. Se gîndi că ar trebui să iase și el afară și să-i strige o înjurătură murdară, cum nu făcuse niciodată totuși pînă atunci. Dar acum parcă ar fi avut poftă să iase în prag și să-i strige: „Du-te, mă, dracului! Du-te dracului, mă bleagule!”

Ușa porții scîrții veșted, bogată de umezeală, ceea ce însemna că Aron și începuse să ia ulita în pașii lui mari, și mai alungîți

tru o clipă de realitate din jurul său — auzise ca prin vis poruncile socrului și plecarea foșnitoare și precipitată a bărbatului său — dîndu-și seama că Aron a plecat și a rămas singură cu Bătrînul, plîngea moenit fiindu-i rușine și frică. Nu mai putea să plîngă revărsat, să zbiere, nu-și mai putea îngădui, odată cu plecarea lui Aron, lucrul acesta atît de folositor pentru ea, trebuia să strîngă întreaga durere în lăuntru ei, ca pe o mazăre învîlmășită, răscolitoare, să se hată singură și neputincioasă cu ea, să se lase dăruită într-un tot durereii.

În cameră, mirosul urit a petrol ars. Lampa, aprinsă de Aron, ardea cu feștila proa ridicată, afumînd sticla. Bătrînul o privi de cîteva ori, mișcă buzele, vrînd parcă să alunge cumva într-un fel funinginea fină și neagră care plutea prin cameră, dar nu se ridică de pe scaun să tragă feștila mai mică. Mirosul acela de fum îi se părea rău și scîrbos, așa trebuia să fie numai aerul din fundul iadului, aerul acela pe care sint siliiți să-l respire dracii și păcătoșii și cu care nu se pot obișnui niciodată, totdeauna simțindu-l rău și scîrbos, la fiecare respirație dîndu-și seama că e așa. Din cînd în cînd, privindu-și umbra încovoiată care se turtea pe perete, Bătrînul mormăia cîteva cuvinte nedeslușite, nedeslușite nici măcar pentru el, cuvinte care puteau să însemne totodată o rugă și un blestem, și sculpa mereu printre dinți jos pe fața casei. Scurpa de scîrbă, dar și pentru a face ceva, pentru a scăpa sau măcar pentru a uita de mirosul acela scîrbos, de boabele acelea mărune de funingine, care îi se strecurau în miros, care îl loveau în lumina ochilor. Bătrînul (atunci avea șizeci și unu de ani și încă nu i se zicea Bătrînul, ci pe numele lui de familie și de botez, Picu Nicolae; nu ar fi îndrăznit nimeni să-i zică Bătrînul, socotînd că prin această poreclă ar putea să-l jignească, un asemenea nume pîrîndu-li-se poreclă — naivii — o simplă poreclă, care ar fi atîțat dușmania lui împotriva lor) era foarte întunecat la față; privirea lui se diluase sau poate numai luase altă culoare nicidecum încercată pînă atunci; avea capul descoperit, părul lui des și gros la fir, se ridica neregulat în smocuri nefirești — părul lui era ud, ca și cum ar fi ieșit și el în ploaia mărunță de afară. Continua să stea acolo pe scaunul scund, rece ca o piatră, ca un bloc de piatră prin care nu circulau seve sau sînge. mut, de parcă ar fi avut buzele din două lespezi groase și grele de metal carbonizat și pe care, ca să le miște ar fi trebuit să facă eforturi multe, dar de prisos, căci cuvintele nu s-ar fi putut articula, plăcile acelea necunoscută vibrația, fibrele lor, groase și întretăiate, neputîndu-se întinde și destinde. Chiar și auzul Bătrînului părea că nu mai funcționează, zgomotul înfundat al zăpezii de afară care se diminuea sub bătăile dese ale ploii, precum și scîrbitul obositor, chinut al streșînilor lovite de aceeași ploaie rece și mărunță, nu mai ajungeau pînă la el, sau îl evitau, îl ocoleau ca să nu-i strige, să nu-i tulbure, pacea aceea teribilă, care cerea să se adune și să se închege în lăuntru său. Inert, întors într-un totuși către sine, Bătrînul făcea cor comun cu scaunul cel scund pe care stătea și, împreună, nu era altceva decît o escrescență neuniformă, o rocă ciudată, ivită acolo pe fața presărată cu arină a ca-

lungi, palide, mol, de parcă oasele din ochii ei s-ar fi topit. Îi săgețea pe Bătrîn cu ochii ei măriți, roșii; bulbucii ochilor ei erau gata să părăsească orbitele și să cadă jos, jos pe fața casei, ca niște pietre rotunde și ude. Dacă s-ar fi întimplat așa, nu l-ar fi surprins pe Bătrîn și nu l-ar fi clătinat din ineria lui sau din lupta aceea pe care se trudea s-o dea.

Femeia voia să ceară ceva, anume ce nu știa, dar voia să spună un cuvînt nedeslușit care numai el i-ar fi alinat durerile, poate ar fi dormit-o lung și depărtat, depărtat de starea ei de față pe care nu o mai putea înțelege și nu o mai putea controla, un cuvînt pe care auzindu-l inția socrului său i s-ar fi întors înapoi în auz ca o mîngîiere bună și salvatoare. Maria își prelungea gîtul, încercînd să se mai apropie încă puțin de Bătrîn, încă puțin ca să se poată naște curajul de a rosti acel cuvînt. Rămase așa într-o incremenire slabă și putu să observe că Bătrînul continua să fie stana mută de piatră pe care n-o putea îndupleca nimic de dinafara ei.

După cîteva clipe, care-i măcinau întreaga putere, ultima putere suptă și plăpîndă ca un fir subțire, femeia se lăsă încet la loc și

Povestire de

GHEORGHE SUCIU

odată cu această mișcare din gura ei se rupse un țipăt scurt, neomnesc, un țipăt cumva de pasăre de noapte, de cucuvea, la auzul căruia Bătrînul tresări în incremenirea lui, dar apoi nu vru să se lase pradă presimțirii rele care dădea semne că vrea să se închege; Bătrînul s-a îndrîjit, atunci, și mai teribil în mușenia și ineria aceea de piatră. Privirile lui se întunecaseră acum într-un totuși.

Maria cobori în durerea ei. Dacă ar fi putut plînge, dacă ar fi putut zbiere lung, sfîșietor, lăsînd durerea să alunece în afara trupului ei, să se reverse, părăsindu-i trupul, eliberîndu-l din chinurile adînci în care se zbată, dacă ar fi putut prînde pe cineva de mină cu miinile ei săbiute și palide și să-l strîngă tare, tare dacă acel cineva ar fi fost bărbatul care i-a pricinuit durerea aceea ascunsă și neexplicată — el bărbatul acela dacă ar fi fost și i-ar fi întins mîna lui — ori dacă cineva i-ar fi pus doar o palmă rece și umedă pe frunte — poate atunci chinurile acelea străfunde s-ar fi înnuiat, s-ar fi depărtat puțin de Maria, dîndu-i o vagă speranță de ieșire dintr-însule. Ca și cum ar fi dus-o pe o durere lină, uniformă și moale, aproape străină de trupul ei, o durere pe care ar fi putut-o răbda, căreia i s-ar fi supus fără tăgăda gestului și fără împotrivirea gîndului, ci numai și numai umilită și credincioasă.

Din nefericire pentru dînsa, palma aceea rece și bună nu ar fi putut fi decît — acum — a Bătrînului. Dar Bătrînul, singurul din preajmă, stătea nemiscat acolo pe scaunul acela scund, înțepit și pietrificat în hotărîrea lui, în toama hotărîrii lui, scîlpînd inconștient printre dinți, țîșuc, ca și cum aparent nu se întimpla nimic, ca și cum el nu aștepta nimic. Doar Bătrînul i-ar fi putut sări în ajutor, să-i pună o palmă rece ca un slof de gheață pe frunte, și dacă ar fi făcut acest gest, ea, Maria, l-ar fi acceptat fără jenă ea și cum ar fi venit de la un om pe care nu-l mai văzuse niciodată pînă atunci, de la un străin depărtat cu care nu a vorbit și de care nu s-a temut niciodată.

Bătrînul însă, țeapăn și înfricoșat el înșiși pînă la uitare, nevrînd să se supună fatalității, vrînd să nesocotească acel țipăt de pasăre rea prevestitoare pe care i se pătruse că-l auzise, continua să nu se lase ademenit de nimic ce venea de dincolo de el, nu pe tîrîmul de dincolo de el se dădea lupta aceea de cîștigarea căreia se temea. Tot ce venea de dinafară prevestitor de rău, trebuia să se lovească de încăpătînarea și duritatea lui și să se reflecte îndărăt ca lucruri de prisos ce nu-l pot cuprinde, să se retracteze, neputincioase, din nou în sinele lor întunecate.

Gura Bătrînului se umplea mereu de o salivă amară.

Afirmată aproape pe deplin, sticla lămpii răspîndea o lumină falsă, și rară peste lucrurile din cameră. Acestea își schimbaseră formele. Donita cu apă, așezată pe o polițioară sub fereastră, semăna acum cu un mare ochi întunecat, cu o ochi orb prin care nu mai putea pătrunde nici o rază de lumină. În sobă focul murise sub cenușe. Celălalt pat din cameră, opus celui în care zăcea Maria păra acoperit cu o platose murdară de gheață ca și cum în el nu ar fi dormit niciodată nimeni pînă atunci, dar aștepta totuși pe cineva să-l cuprîndă în culcușul lui rece. Pe masă se afla

Desen de MIHAI GHEORGHE

cut-o atunci. De aceea, Bătrînul lasă această zonă a memoriei sale în pace, nu vrea s-o tulbure, nu cumva să găsească, după atîta vreme, acolo în ea un amănunt prevestitor de rău. Ori cît de lucid ar fi Bătrînul în alte împrejurări, în foarte multe alte împrejurări, în ce-o privește pe aceasta vrea să fie tăcut pînă la mîhnire și nicidecum să despice firul norocului în patru, fiindu-i teamă că prin această lucrare necugetată ar fi posibil să se risipească însuși norocul.

Ceea ce nu se cunoaște e că Bătrînul privește cu multă candoare norocul, îi e jenă să-i pomenească chiar numele, dar lumea n-a știut să afle lucrul acesta, căci dacă l-ar fi aflat nu l-ar mai fi fost atît de teamă de Bătrîn, de privirea lui mai ales, de schimbătoare culoare din ochii lui, de puterea de fascinație a acestei schimbări de culoare, ci l-ar fi socotit, dacă nu chiar în rînd cu mulți alții un om viteaz și curajos dar atît l-ar fi socotit, lumea, puțin mai dat dracului decît alții, dar nu peste măsură ca să viclenească împotriva lui Dumnezeu. Din fericire, din fericire pentru Bătrîn lumea nu se gîndește niciodată la lucrurile cele mai simple și mai clare, chiar cînd prinde un asemenea lucru simplu și clar, îl complică și îl fabulează pînă îl pierde miezul și înțelesul. De aceea Bătrînul rîdea cînd nu se aștepta nimeni, și cînd nu era locul sau timpul risului, își permitea să rîdă, fără să dea socoteală. Iară să-i pese, pentru că știa că lumea nu știe ceea ce trebuie să știe și va rămîne, cum de atîtea ori, mirat, căscînd gura.

Cînd Aron Picu și-a dat seama că femeii lui i-a venit ceasul să nască — Maria, cuprinsă de dureri rele, plîngea și striga sfîșietor — a plecat în plină noapte după moașa satului. De fapt, el nu știa ce trebuie să facă stătea nehotărît în jurul femeii, pînîndu-i întrebări și neafînd răspunsuri, stătea lîngă pat ca un bleg, înalt, obosit, uimic. Cu siguranță că îi era foarte frică, dar nu știa anume precis, din ce pricină, cel puțin așa credea Bătrînul despre frica lui Aron. Ochii lui Aron, măriți în orbite, uscăți, nu mai vedeau nimic, nu vedeau mai ales uitătura dușmană ce venea de la tatăl său; sim-

de data aceasta, în pașii lui speriați, de nă-tărău.

În camera de către ogradă, nevasta lui Nicolae Picu, bolnavă, dormea agîtindu-se în somn, cuprinsă de năluciri subrede și întretăiate, nu avea nici o știință de ceea ce se petrecea cu nora ei. De cu seară, aceasta nu dăduse nici un semn că i s-ar fi împlinit ceasul, împotriva, mîncase normal și cu plăcere bună, arăta că se simte scutită de dureri, departe de întîmpinarea lor. Dacă ar fi știut ce l se întimpla acum nuroii sale, oricît de bolnavă ar fi fost, Lucreția ar fi sărit în ajutorul ei, ar fi fost chiar bucu-roasă să fie de față și să poată da un ase-

GABRIELA GHEORGHIU

Maya

„Happiness to Indu”

In toamna de granit
Cînd esența se va numi
Salut,

Mă voi trezi
Din somn
Animus-Anima

Glasul mării
Se va numi
Alma

In vinerea cenușii
Cînd luna
Mișcă apele

Pe stela funerară
Animus-Anima...

Burlescă

Visătoare, aur, soare
Ride apă de izvoare
Curgătoare,
Călătoare, de sărut de fată
mare.

Griul galben
De calivă
Cînd răsare
Cînd apune

Pentru mine
Pentru tine
Pentru voi
Pentru noi

Cad albastru
Stele
Unu, doi, unu, doi
Luni, Marți, Miercuri, Joi...

Așteptare

Citeodată,
Aștept
Arșița...

Citeodată
Aștept
O singură sidefare

Chiar ca o
Simplă gresală în
Zone de extaz.

Speranțe, unui
Grav căluz alcaz
Suind, galop
O serenadă...

Peisaj

Ogivă apasă
În numere certe
Culege
Reforma tiparelor drepte,

Substituie elite
Culisele Thor,
Poate atone
În participii viitor...

Complexe oedipe
Alerie,
Incalcate
De efemeride

Nu mă despart
De eumenide

Veniți pe cămile
Cu coil de cohorte
Destine umile
Fără escorte

Alegoric curent
Afluent, animal,
Absurd monodic,
Esterat din astral...

o sticlă vinată, destupată, aproape plină cu vin, iar lângă ea un pașar și două câni de lut. Icoanele de pe pereți își diminuează desenele lor vechi. Deasupra patului în care se afla Maria, se găsea icoana veche, desenată pe tablă groasă de fag care îi inchipuia pe sfinții arhangheli Matei și Gavril. Afumate, culorile picturii înfățișau doi oameni farte mărunți la trup, cu capetele mult mai mari în comparație cu trupurile lor fragile îmbătrâniți și cu ochii apoși, însingurați la poala unui munte care fusese probabil odată verde, dar acum era vestedă și mohorâtă; picioarele lor desculte aveau aceeași culoare cu verdețea uscată.

Lehuza a vrut să se ridice a doua oară,

Dar porțița... Iși dădu seama Bătrînul, s-a auzit porțița, deci a ieșit în uliță, dar poate tot nu i-a dat prin gând unde trebuie să se ducă, ci să plimbe acum, înalt și bieș, pe uliță, încolo și înapoi, cu pașii lui deșirați, de om anapoda.

Afară ploaia mergea mărunț, monoton și trist; ploaia rupea mereu zăpada de pe acoperișe, streșniile curgeau întretăiat și bolnăvicioasă. O ramură a dudului, udă și osoasă, lovea încet de rama de deasupra ferestrei, semn că de undeva bătea vântul.

Atunci, Maria a strigat:

„Ajută-mă, tată!”

Bătrînul a tresărit, rupindu-se din înșep-

un lichid, sau mai degrabă, un curent ciudat, se scurse fulgerător. Iși dădu seama că se poate mișca. Cu mișcări rare s-a apropiat de masă, a ridicat brațul în sus și a tras feștila lămpii de deasupra mai mică. Apoi s-a apropiat de fereastră, a privit pe geam afară, ca și cum afară ar fi fost cineva, o primejdie, o mătăhală stranie și nelămurită, care acum fugea, se depărta, cuprinsă de nereușita ei, ca și cum acolo afară pînă acum cineva, un duh pe care el, Bătrînul, nu îndrăznea să-l tulbure și să-l provoace și tocmai de acea îi venise de hac. Vrînd să scuie afară, pe urmele acelei năluci care pînă adineaori stătuse pitită sub raza ferestrei, dar

care se retrăgea îndărăt răpusă, Bătrînul sculpa pe sicla geamului.

După aceasta, se apropie cu mișcări repezi de patul Mariei. Pe buzele lui apărură cuvinte frumoase care începură lupta lor cu durerile femeii.

Și atunci dădu țolul înlături de pe femeie.

Băiatul se născuse pe jumătate, în țipetele Mariei vibra și țipetele lui, dar abia acum ele deveniseră clare pentru Bătrîn.

...Cînd a sosit Aron cu moașa și au sculat-o din boala ei pe Lucreția ea s-o ajute pe cea venită, aceasta, cea venită moașa, nu a mai avut de făcut decît să îmbăieze copilul și s-o ocrotească pe mamă, căci buricul copilului era lăiat.

Îndată după venirea moașei, Bătrînul s-a îmbrăcat gros, a luat sicla aceea cu vin de pe masă, și a plecat; a ieșit afară din sat, peste cîmpuri sau cine știe unde, și nu s-a întors decît spre seară hămesit de foame și obosit.

*) Fragment din romanul „Adio, domnilor țărani”.

cu multă candoare norocul

ajutîndu-se de brațele ei alungite și ocolite de sînge, și să-l privească pe socru, acum cu tot curajul și fără nici o rușine, fără nici o teamă și fără nici o permisiune, să-l privească cu toată durerea ei preschimbată în răutate și să implore ceva misterios de la dînsul. Dar nu mai putu repeta gestul, puterile ființei ei nu o mai ascultau, o părăsiseră și își rideau de ea. I se părea să aude acest ris nebun al lor, al propriilor ei puteri înstrăinîndu-se, lăsînd-o tot mai singură. Doar țolul acela, cu mișturile lui mari ca niște muștăți galbene de bărbat bătrîn, cu care era învelită și care acoperinea o lua o formă grotescă, tremura și zvîcnea neconștient, arătînd că dedesuptul lui o magmă înfierbîntată se surpa mereu și se trudea apoi spre a se zămisli întru ceva.

Pentru o clipă, Bătrînul își aduse aminte de Aron. Acesta trebuia să fie acum la poarta moașei, să bată în poartă și să strige cu vocea lui groasă, joasă, pe deasupra și înfricoșată, s-o strige pe femeia aceea. Dacă l-ar auzi cît mai tîrziu, se gîndi Bătrînul, dacă i s-ar sparge sicla lămpii cînd vrea s-o aprindă ca să se împleticească cît mai multă vreme prin casă căuțîndu-și rochiile și briurile, cojocelul și broboadele, astfel să nu poată sosi repede și să-i strice, cu vorbele ei gălăgioase și cu gesturile ei neconștiente, ceea ce el a încercat să hotărască pînă acum. Poate că Aron cel Prost nici nu a înțeles unde trebuie să se ducă, ci a ieșit pur și simplu afară, s-a culbărit undeva prin șură și plînge și tremură acolo.

nirea lui. I-au scîlipit ochii; ochii lui luară iar culori, cu raze clare de lumină. A vrut să se ridice de pe scaunul acela scund, să țînească spre patul Mariei, dar în aceeași clipă, a-a lăsat iar pe loc, cuprins de o mare bănuială de rău. Înșepense, se pietrificase iar. Numai pentru puțin timp însă, căci zise:

„Numai dacă e băiat!”

Strigă aceste cuvinte tocmai ca să înmoaie hotărîrea lor, tocmai ca să nu le poată respecta dacă nu va mai putea fi altceva de făcut. De aici încolo, gîndi Bătrînul, s-a eșirîț lupta și împotrivirea, oare să mă fi doborît? „Să mă fi doborît oare?” se întrebă Bătrînul cu un glas tăcut pe sine însuși. Pînă să se adune răspunsul, din patul acela o voce a strigat prelung:

„Da, tată, e băiat!”

Era aceasta vocea Mariei, care nu a mai apucat să spună și alte cuvinte, vaielele și toate sunetele pe care le oprise pînă atunci în ea, de frică și de rușine, și care iscate în afară i-ar fi putut împuțina durerea aceea adîncă, îi acoperiseră pe deplin gura. I se revărsase și plînsul. Plînsul ei, împregnat de strigătele acelea nedeslușite, cuprinse camera și mișcarea elementelor de dinafara casei, ploaia aceea monotonă, și vîntul acela bătînd neconștient și alungîndu-se mereu cine știe unde. Numai pe bătrîna cuprinsă în cealaltă odaie de nălucile bolii ei nu o ajunseseră — de ce? — aceasta fu gîndul Bătrînului, pentru o fărîmă de clipă numai, căci acolo, în odaia cealaltă nu se mai putea întimpla cine știe ce, chiar dacă s-ar fi întimplat orice.

Bătrînul se ridică de pe scaun. Prin venele membrilor sale se scurse îndată în pămînt

ETHEL LUCACI BAIĂȘ. Mîgrolie

alături de fran

Și dincolo de calea ferată, sub umbra zăvoilului, mlaștinile se învolbură umflăte de ploii și înghit ape și șoareci și cuiburi de păsări — ceața de copii se apropie ca o furtună tîrîndu-l în nisipul galben pe Fran, pe Fran „mîncinosul”, pe Fran „trădătorul” care a încercat „să-l ducă de nas” cu născocirea aia a lui că „are alt prieten” decît pe ei, că are prieten pe unul Cris, care îl ajută de cite ori Fran are nevoie de el, de cite ori e la strîmtoare. Că tocmai d-asta zice și Kollo, trebuie să-l arunce în mlaștină, ca să apară te mir ce și cine că ei n-au văzut nici un fel de Cris pînă-acum, să-l scape pe Fran de la moarte. Și să-l vadă, firește, și ei.

Și Fran plînge tras ca un plug de „haita de lupi”, foștii lui prieteni, prietenii de acum cîteva ore; că întimplarea s-a petrecut dis-de-dimineată la prima scîlpire a răsăritului, cînd ceva teribil a pus stăpînire pe el și l-a dus într-un loc unde se făcea ziuă, unde se făcea că unchiul său Tod îi pune un tîrnăcop în mînă și-i poruncește să sape o groapă, pentru el, pentru Fran, că vreau să-ți spun că asta e hotărîrea mea zisese Tod să pun cît mai grabnic pămînt peste tine, zisese el, zisese, să te-nlîngi cu maică-ta, că doar ești păcatul ei și să nu te mire că tot eu i-am făcut de ducă, încheiase el. Auzi?

Și Fran și-a întors fața de la unchiul său și a început să taie pămîntul sub el, să-și croiască propriul său drum, scurt și fără ieșire. Și tocmai cînd a crezut că unchiul Tod nu va mai întîrzi nici o clipă măcar și-l va acoperi cu pămînt ca pe maică-sa, s-a spart zărea în două și s-a auzit un glas de copil. Un glas. Bînd. De copil fericit. Și nevinovat. Care zicea: — Hai Fran, oprește-te! Îți vorbesc eu, Cris. Am venit să te scap, să te apăr. De ce nu mă recunoști, doar sînt rupt din tine? Clipa nașterii noastre a fost aceeași. Sîntem amîndoi unul singur, numai că eu m-am desprins de tine și trăiesc în afara ta. Fii tare, Fran al meu, și ascultă-mă. Crede ce-ți spun și vei ajunge la mine. Eu sînt viața de care ai nevoie, viața cea tainică. E dreptul tău să ajungi la ea. Trebuie s-o trăiești, Fran, doar îți aparține. Doar e viața cea tainică, cea adevărată. Cea plină. Cea mare. Ea te înalță. Auzi, Fran? Ea te înalță.

Și Fran a spus da și a ridicat brațele și a întreat istovît: — Cum, numai tu mi-ești

prieten? Și glasul! Da, a zis, eu sînt singurul tău prieten. Am suferit de cite ori ai suferit tu, doar sîntem unul și-același. Tu aici sub stele, eu de-așupra lor în viața de care ai nevoie. Nu ne desparte nimeni și nimic. Tu cheamă-mă și eu te ridic îndată la mine. Trebuie să fim împreună.

Apoi glasul s-a stîns și Fran a deschis ochii și a zărit lumina rece a zilei și s-a sculat din pat și a mers drept la riu și și-a lepădat hainele și s-a îmbălat în apa curată și s-a privit cu luare aminte așa cum era și a simțit deodată schimbarea petrecută în el și s-a hotăr-

T. GEORGE CÎMPEANU

riț să nu-l spună totuși nimic unchiului Tod. Care-și hrănea porumbii. Palid. Răpus de boală.

Și Fran a alergat spre grupul lui Kollo, șeful, să le vorbească de noul său prieten. De marea sa bucurie.

— Am un prieten puternic, a zis. Pe Cris, așa-l cheamă.

Și deodată Iosif, colegul său de bancă:

— Minți, eu sînt singurul tău prieten, a zis.

Și Fran:

— Cu Cris vin și plec de la școală.

Și Iosif:

— Minți. Eu te însoțesc pretutindeni. Stăm și în aceeași bancă. Nu faci un pas fără mine.

Și Fran:

— Cu Cris împart bucuriile și durerile.

Și Iosif nemaiputînd răbdă:

— Bate-l, Kollo, că minte. Eu sînt prietenul lui. Mie îmi spune tot ce are pe inimă.

Mie îmi spune c-o să moară unchi-său și c-o să rămîna pe drumuri.

Mie îmi spune că o să-și cumpere cînd o fi mare o casă cît toate zilele colo lîngă mlaștină.

Și Kollo, șeful:

— Și unde e prietenul ăsta al tău? a zis.

— Pe-aici, pe-aproape de mine, a zis Fran calm.

Și Kollo:

— Să-l vedem, a zis.

Și Camil, și Mugur, și David, și gloata întregă:

— Să-l vedem, să-l vedem, să-l vedem, au zis.

Și Fran:

— Voi nu-l puteți vedea, a răspuns. Căci el nu e cu voi. El e numai cu mine, căci numai el, dacă mă prăbușesc, mă ridică, nu voi.

Și Kollo:

— Îl auziți? a zis. Hai să-l aruncăm în mlaștină să vedem cum îl scoate de-acolo prietenul ăla a lui care poate orice. Gata?

— Gata, au tunat într-un glas copiii.

Și banda lui Kollo s-a apropiat de mlaștină. Cu amenințări. Cu sentințe. Crudă și neîndurătoare ca o mașină.

Și minuțele albe, subțiri, de copii, îl îmbrînecă pe Fran peste marginea ripei, apoi se retrag în așteptarea minunii. Dar pentru ei nu se întîmplă nici o minune. Și Fran e pînă la brîu înghîțit de mlaștină. Și deodată glasul lui Iosif sfîșie așteptarea.

— Ajutor! Se înecă! zice.

Și gloata vîntură pămîntul sub tălpi și pieră dincolo de barieră, unde îi e mai puțină frică.

Și Iosif, numai el Iosif, rămîne în preajma lui Fran:

— Fran, Fran, plînge el, sînt eu, prietenul tău, de ce nu mă recunoști? De ce fugi de mine?

Dar Fran strivit sub povara noroiului necruțător, vorbește cu altcineva, nu cu Iosif, vorbește cu el, cu Cris, cu prietenul cel atotputernic.

— Ajută-mă! Vin la tine, tu ești prietenul meu cel adevărat. Tu ești viața de care am nevoie... dă-mi mina... dă-mi mina... mă scufund... dar te văd... văd... văd lumea de care-mi vorbești, viața de care-mi vorbești. vino Cris, mai aproape... mai aproape... schimbă-mi viața, dă-mi pe cea adevărată, pe cea tainică...

Și apoi în pustul cenușiu al zilei glasul tînguit a lui Iosif: — Fran, eu sînt prietenul tău, Cris nu există. Eu sînt cel care vine să te salveze, să-ți redea viața. Eu... eu...

Și Iosif intră în mlaștină.

EMIL CIURARU

Pastel

Ca un cîmp de gînduri
cîntăreț de dropii
a-ncremenit codrul
cu frunza în brumă.

În lunci depărtate
dorm
herghelii sub dalini
cu venele deschise.

Azi
vulturii
n-au cerut răzbunare
așternînd sepe
în cupa liniștii.

Păstorul
se-nădreaptă
spre turmele tăcute,
cu plosca
înecată de lună.

Tăcere

Tăcerea
clipă gravă doboară,
furtună născînd,
și-n zăbuciumul meu
cerul devine sălbatic

Glasul de ape
se transformă,
în strigăt,
iar cîntul ce plînge
în geamăt.

AL. CERNA-RĂDULESCU

CÎNTECE

lui Tudor Arghezi

De copil

Pe malul sur adună cu palmele nisip;
Închipea din apă și pulbere de piatră
O posăre ce cîntă, un cîine care latră —
Fără de asemănare și-osemeni după achip.

Înfige frunze-n humă, să-ți înfloresți grădina,
Și-un fir uscat de iarbă, fă-l pom cum n-a mai
fast,
Sub care să găsească și umbră și-adăpost
Făpturile lovite de jarul de lumină.

Cînd crezi deplină truda și lucrul-ntreg făcut,
Alene, cu piciorul, prefă-le în țărînă;
Nisipul să-ți rămîna și apa la-nădămină,
Să poți lua osînda mereu de la-nceput.

De fată

N-a fost țîșnire albă spre pisc adînc de cer
Vestirea timpurie primită-n prag de seară,
Cî stringere durută, și calmă, și ușoară
De ape și de iazuri, în sine, după ger.

Ți-a împietrit pe iris sărutul de pleoape
Ca-n răstîgnire ciuta, la ceasul de izvor,
Cînd fulgeră pădurea corn sîns de vinător
Și cîini invie-n ierburi, lătrînd tot mai aproape.

Eu îți rămîn în preajmă și înșețat veghez
La clipa-ntricoșată cînd ai să deslășori
Tot greul de arome, povara de culori,
Închise-acum sub zale, de simbură, în miez.

De tînăr

Din steii slavei tale ușor ai răsuțit
Copac întors și aprig, cu rădăcină tare,
Răzbită în adîncuri încet, slăruitoare,
Prin flăcără-nchegată din inserat zenit.

Neîntinat de humă, hrănit cu sevă pură,
Ți-e ramul fără frunze și mugurul uscat;
N-ai auzit chemarea, nici fructul n-ai gustat,
Zidite, lege dulce, în ierburi și lăptură.

Blestemul vechi te zmulge cărării-mpărătești,
Te-aruncă-n frig și ceață, au-nversunare sfîntă;
În lutul rupt din coastă, blind, crengile
se-implîntă

Și, la vestirea bună, dau flăoare.
Și rodesti.

De bărbat și nevastă

Să dejugăm în zori, să balem țărăși,
Cu gard să încingem ograda aleasă.
Pe la prînz, din piatră să ne durăm casă
Cî streășină largă, ferestre și uși.

Eu să pun duzi negri, tu să torci mătoasă,
Pomeluri să punem, răzoare și vii
Amiaza să umple curtea de copii,
Celarul, de pline și poamă gustoasă.

Și tîrziu, în seară, cînd vine sorocul
Copiii să-nceapă joaca lor dîntii,
Tu să-njugi plăvanii, eu încet să-i mii:
Să plecăm în taină.

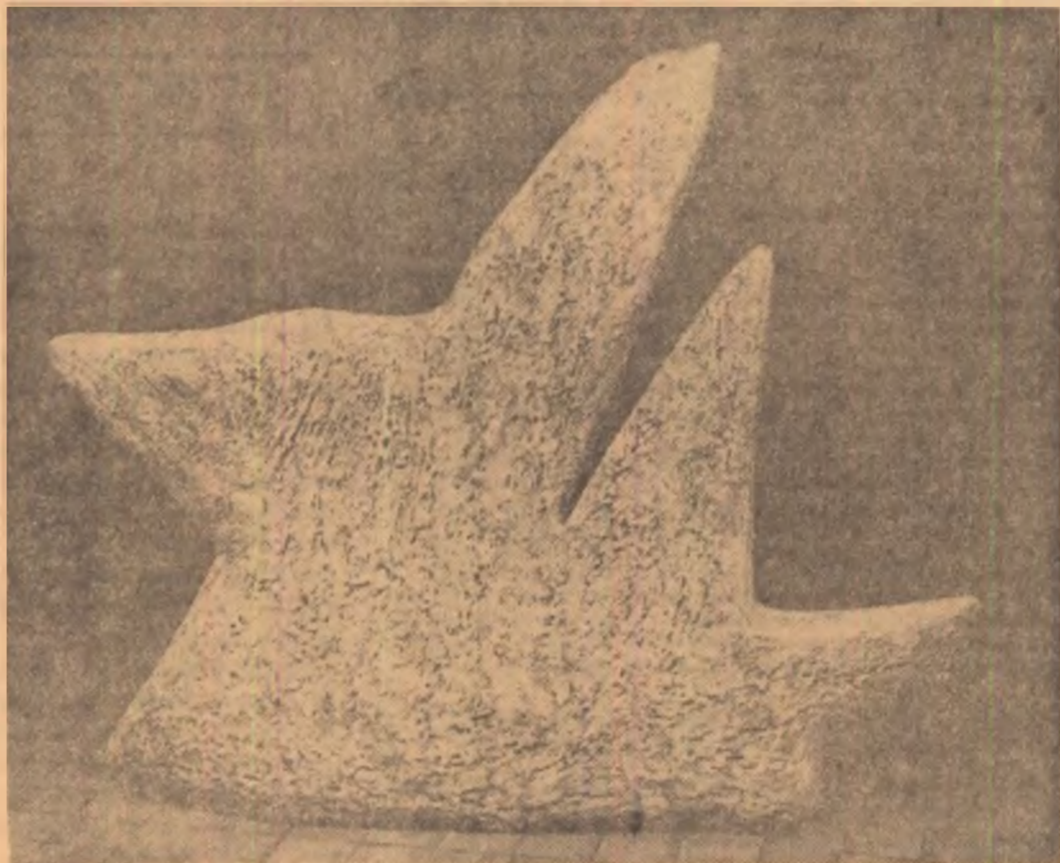
Să nu stricăm jocul.

De bătrîn

Ce iarbă verde și crudă a crescut
În livada mea părintească!
N-au mai zburdat miei, ca anul trecut,
S-o calce-n picioare, s-o pască.

Ce roade bogate mi-au năpădit prunul,
Și mărul, — ograda întregă!
Unde sînt copiii? N-a venit nici unul
Să le fure, să le culeagă.

Ce bujor roșu, înnegurat,
Și-a deschis rana-n grădina mea!
Nici o mină nu s-a mai plecat
Să-l rupă din tulpină, să-l ia.

VIOLETA CRĂCIUN: Zbor

ARTE

FILM

Revedere, re-vizionare

În aceste zile spectatorii bucureșteni a- leargă incintă la cinematograful omonim cu revista noastră (seara, dacă nu plouă, la grădina „Doina”) să re-vizioneze **Salariul groazei**. Inițiativa aceasta a D.D.F. ului de a programa reluări ale unor filme importante, nu doar la limita Cinema- teca ci și în circuitul curent, merită lau- de: presupunem că e o întreprindere pu- tin costisitoare iar foloasele ei culturale sînt de netăgăduit. Într-un sezon relativ sărac în pelicule stimabile, cum este cel pe care-l traversăm, ideea de a relua suc- cese de acum un deceniu și mai mult se arată isteată și profitabilă.

Cartea lui Georges Arnaud, „Le salaire de la peur” (tradusă în românește de Florica Georgescu și George Ivașcu, E.S.P.L.A. 1957), fără să aibă cine știe ce valoare literară, face parte din romanele de suc- ces, dovadă și apariția ei în „Livres de poche”. E scrisă cu acel simț al senzațio- nalului, într-un stil superior-gazetăresc („Soferul dezlănțuie toată graba, toată forța închisă în oțel de către ingineri” etc.) și dezvăluie în ajutorul însuși un om trecut prin multe, în ale cărui „povești” poți crede liniștit.

Tragicul din „Salariul groazei”, din carte ca și din film, e unul umil: niște **tropical tramps** (vağabonzi de tropice) înfruntă, contra unui câștig considerabil, groaza și moartea, trec prin încercări infernale și în cele din urmă pier, „se curată”, în per- fectă consonanță cu condiția lor de decla- sați. Interesul nostru față de această aven- tură este solicitat multiplu tensiunea nu slăbește nici o clipă, sensuri majore se în- treved. **Ruperea din stagnare**, fie și cu riscul victiei, iată pe scurt semnificația centrală a acestui story.

Adaptarea cinematografică e îndeajuns de fidelă cărții, lucru ușor de realizat fiindcă romanul are o structură de film, e văzut de scriitor parcă printr-un aparat de luat imagini. H. G. Clouzot și colabora- torii, să ai realizat plecând de la poveste- rea lui Arnaud un film generos și viabil, ce- și păstrează tineretea și după 17 ani, cit ai trecut de la primirea aceluia Mare Premiu de la Cannes. Chiar și defectele (minuirea stîngace a „maselor” de figu- ranți, efecte melodramatice de genul ace- lui leșin al Lindei în clipa cînd, departe, Mario se prăbușește în prăpastie), așa cum se întâmplă în cazul lucrărilor valoroase în ansamblu, și slăbiciunile mai mult sau

mai puțin evidente contribuie la reușita filmului: peste ani ele nu mai scandalizează, ci dau un fel de nostalgie, ca niște amintiri surzătoare din tinerețe.

Recitind, din curiozitate, cartea, ne-am dat seama că există un personaj, magistral interpretat de Charles Vanel, pe care pe- licula îl nedreptățește și schematizează. E vorba de Jo, în roman Johnny Mihales- cu, aventurier român rătăcit în infernul unei lumi mocirlose stagnante, sub soarele cumplit al tropicelor. Clouzot îl introduce superb (sint antologice debarcare din a- vion, drumul cu taxiul-rabla, cearta din cafenea și înfruntarea cu Luigi) dar îl pierde ulterior unidimensionându-l. Or, în carte Mihalescu e simțitor altfel, frica nu îl duce la prostrație totală ca pe ecran, partitura lui e bogată. De-a lungul drumu- lui Jo al lui Clouzot e un simplu sac in- form. de lașitate și teroare; Johnny al lui Arnaud acționează, are soluții (scotarea camionului din groapa cu petrol e sugera- tă de el, cu ultimele resturi de luciditate, pentru asta el vinde un „truc” pe care îl știa de mult).

H. G. Clouzot și-a asigurat în această cunoscută producție o distribuție nemai- pomenit de valoroasă, patru ași umpli ecranul: Yves Montand, Charles Vanel, Peter Van Eyck și Folco Lulli. Pricipe- rea mare a regizorului e aceea de a- fi armonizat, de a- fi pus în valoare pe fie- care, fără a se umbrî între ei: fiecare își are momentul său de vîrf, cînd simți că duce pe umeri întreaga greutate a filmu- lui.

Din păcate, Clouzot a greșit distribuî- du-și soția în rolul Lindei, are nefînd, ho- tărît, la înălțime. Aparițiile sale (ce pu- teau fi, într-o altă interpretare, memora- bile, prin datele personajului) sînt apro- pe iritante, mai ales cînd dă replica vre- nuia din cei patru protagoniști.

Nu ne-a mai plăcut nici finalul, cu acel vals romantic, executat concomitent în cafenea și pe șosea. Și în carte faptul că Gerard (Mario din film) își rupe gîtul după atîta eroism și îndrăjire ni s-a părut de un gust discutabil, căci o fiară umană, de neabătut, cum se dovedește personajul acesta, nu se poate prăbuși atît de ro- manțios, în euforia izbînzii. Dar, după atîția ani rezervele rostite față de un film sau altul au o valoare strict simbolică.

Salariul groazei — un film bărbătesc, despre o anume lume și un anume eroism, un film care a făcut epocă, puțin să fi- xeze, el singur, în memoria iubitorilor ci- nematografiei numele regizorului H. G. Clouzot. Cel pentru care 17—18 ani nu înseamnă o prea sfîșietoare distanță în timp, vor fi ținuți din nou sub încordare două ore de un maestru al tensiunii.

Ilie CONSTANTIN

TEATRU

Regizorii tineri

Nu am timp să văd toate spectacolele. Am urmărit însă cu mare curiozitate multe din creațiile regizorilor tineri și foarte tineri. Mărturisesc, au reușit să mă convingă. Se formează sub ochii noștri o pleiadă de talente extrem de intere- sante. Abia ieșiți de pe băncile institutului, noii regizori nu sînt deloc timorați, dovedesc gust, fantezie, decizie artistică. Îmi amintesc de **Ingrijitorul** lui Pinter, pus magistral la **Teatrul Mic** de un debutant: Ivan Hel- mer. O montare de te trec fiori- ri. Precizie în alegerea actori- lor și dirijarea jocului (Nițules- cu și Dan Nuțu — memorabili). Atmosfera tulbură a piesei te urmărește. Eugenia Ionescu ne-a demonstrat neobișnute virtuți de regizor în **Bonele** de Genet și **Uriașii munților** de Pirandello. Meticuloasă, lucidă, inspirată, o scotocesc printre prezențele cele mai înzestrate (Urmărită însă de ghinion. De ce joacă atît de puțin?).

Aurel Manea, din singurul spectacol pus de el la care m-am nimerit, un Ibsen jucat crîncen, am înțeles că are idei, și, mai ales, știe să imprime un stil. Cel mai cunoscut este Andrei Șerban care, deși tânăr, are în urmă o activitate bogată. Ca student chiar a pus spectacole la mai multe teatre, strălucind de la început. Primul creator, dacă nu mă înșel, al piesei Eca- terinei Oproiu **Nu sînt turnul Eiffel**, cu care cucerește un premiu internațional. La **Bu- landra** montează **Iulius Cezar** de Shakespeare, un spectacol discutat de mulți, dar care mi-a plăcut atunci și chiar l-am a- părât. La **Piatra-Neamț**, acest prășel de refugiu și pepinieră de surprize, pune în scenă „**Omul cel bun din Sicilia**” de Brecht,

intr-o manieră deloc brechtia- nă, dar care dovedea o extra- ordinară capacitate regizorală. Nu mai vorbesc de alte mon- țări, fiecare interesantă pe un plan sau pe altul, capabilă să- l scoată în față, printre cei aleși. Nu trebuie să o uităm, în aceas- tă succintă enumerare pe Anca Ovanez, extrem de dotată, in- teligentă, inscoditoare, plină de îndrăzneală care agită în Iași idei creatoare, deși unele mon- țări ale ei par prea îndrăznețe și se amină. De asemenea proas- pătul absolvent Alexa Vissar- ion, al cărui excelent specta- col, **Cartofi prăjiți cu orice** de la **Cassandra**, mi-a făcut o foar- te bună impresie. Acești tineri, risipiți prin țară, elevi strălu- ciți ai lui Penciulescu și ai al- tora nu au prejudecăți, sînt entuziaști, știu să se mențină într-un climat de mare elevație. Dau sentimentul de generație.

Piese care se joacă pot să ne placă sau nu. Un lucru însă e cert: cei care vin din urmă, noul val de oameni de teatru, regizori și actori (cum vom ve- dea cu altă ocazie) ne rezervă mari surprize.

Marin SORESCU

Desen de MIHAI PIENESCU

TELEVIZIUNE

Degeaba

De-o săptămînă, ne tot pregătim pentru fotbal. Nu scăpăm o transmisie, ascultăm tot ce se vorbește, citim tot ce se scrie. Mai mult, oameni sîntem și noi, nu putem face.

Am avut în numărul trecut proasta inspirație să anunțăm intenția de a scrie cîte ceva și despre Mexic. Acum, nu mai pu- tem da înapoi, asta ne e soarta, n-avem cum s-o ocolim. Pentru echipa noastră, campionatul mondial în curs s-a terminat de mult, din serii. După starea euforică în care se zbate delegația mexicană (inclusiv comentatorul televi- zionist) ne putem declara fără greutate campioni mondiali- morali. E adevărat, în realitate locul ocupat este destul de modest (11 din 16), dar ce importanță are. Bilanțurile să- i preocupe pe scrupuloși. Pe noi, firi fanteziste, pline de mis- ter și neastîmpăr, statisticile ne lasă indiferenți.

Din experiența altora și chiar dintr-o noastră, în fotbal se pierde onorabil sau lamentabil. În Mexic am pierdut onora- bil. E ceva, dar nu chiar totul.

O înfrîngere onorabilă nu reprezintă, la urma urmei, o mare performanță. O înfrîngere onorabilă, ori cum ai lua-o, tot înfrîngere se numește. N-o poți numi victorie, cît de bine intențioară ai fi. Aducîndu-ne laude și merite exagerate, probabil mai trziu vom avea surprize deloc plăcute. Fără îndoială, din cîte s-au văzut la televizor, echipa noastră a luptat uneori exemplar. Jucătorii ei au depus eforturi conside- rabile. Pentru toate strădaniile lor, stima noastră. Din păcate însă, locul obținut nu este pe măsura efortului depus și aș risca să afirm pe măsura posibilităților demonstrate. Poate cu mai multă sansă și cu o pregătire mai bună s-ar fi obținut și rezultate mai meritorii. Scuze exterioare nu trebuie să căutăm. De simpatia publicului ne-am bucurat, arbitrii nu ne-au persecutat. Atunci?

Dacă adversarii noștri nu ne-au fost superiori, înseamnă că nu ei ne-au bătut. Ne-am bătut singuri. Dacă ne-am bătut singuri înseamnă că cineva a greșit. Și dacă a greșit cineva, normal ar fi ca acest cineva să plătească oalele sparte. (O știre de ultimă oră ne anunță că antrenorul echipei noastre a mai rămas în Mexic pînă se termină ultimele jocuri. Pro- babil o fi intenționînd să extindă pe plan mondial, opera sa de căpătîi, așa de dulos intitulată — temporizarea. Ce lovitură de moarte le va da el antrenorilor brazilieni, italieni, maghiari, etc., etc. Într-un cuvînt, vai de capul lor).

Vacanța se-apropie cu pași repezi. O zi, două, trei. Televi- zionarea, probabil, se pregătește să- i întîmpine pe copii cu haz și voieșie.

Pînă atunci însă, emisiunile din ultima vreme au fost cam fade, neinspirate. Cea de duminică după amiază numită sec: „**Clopoțelii vacanței**” a sunat dogit, fals. A fost fără sare, fără piper. Era acolo o harababură totală. Daniela părea obosită și fără farmec, „glumele” cenușii. Doar copiii — figuranți și „sărmanul” Dariu se zbateau. Degeaba.

Radu DUMITRU

SPORT

Este ora 3 fără douăzeci, zece minute după sfîrșitul meciului **Italia — R.F.G.** Am văzut, cred, cel mai frumos meci de fot- bal din istoria acestui sport. Un meci în care au triumfat italienii, un meci în care, pentru prima oară, întreaga lume privi- toare i-a iubit mai mult pe învinși. Iar dacă echipa lui Albertosi era învinsă, ea era cea iubită. Un meci în care singurul rezultat firesc, singurul rezultat drept, ar fi trebuit să fie deplina egalitate. Iar dacă ar fi urmat tragerea la sorți, norocul trebuia să fie împărțit, deasemenea egal, de cele două echipe.

Istoria fotbalului va reține acest meci ca exemplu suprem de vitalitate, de in- teligență, de dăruire, ca exemplu unic în care condiția esențială a fost aceea că e- chipele Italiei și R.F.G. au jucat una cu alta. Căci, în mod paradoxal, pînă acum nici Italia, nici R.F.G. nu au arătat că pot atît de mult ca în această memorabilă în- privțire directă. Numai ele, aceste for- mații teribile, înclăștate într-un efort ne-

omesc, au putut realiza filmul artistic care s-ar putea numi „**Triumful și drama fotbalului**”.

Să recapitulăm meciul. În prima re- priză, italienii au înscris un gol și au crezut că e suficient. Abia în a doua repriză jucătorii vest-germani s-au dezlănțuit în- credibil, proaspeți și nervoși, egalînd, a- tunci cînd nimeni nu se mai aștepta, în ultimele secunde. Pînă aici meciul a fost excepțional. De abia de aici încolo el a fost, cum bine spunea Topescu, altceva decît sport, ceva mai mult, nenumit de- camdată.

Ștorși de puteri cu toții, unii rîniți, (Beckenbauer) alții la capătul nervilor, siliți să ia totul de la început, italienii — cu tristețe, iar germanii — cu bucurie, jucă- torii celor două echipe au intrat într-un ritm infernal. Cele 15 minute ale primei prelungiri au propus întregii lumi sportive un alt alfabet al fotbalului. Un alfabet în care nu piciorul lovea mingea ci nervul întins la maximum intrase, parcă fizic, în

joc. În prelungiri n-a mai existat nici ar- bitru, ci numai ritm.

Indiferent cine va cîștiga Cupa mon- dială, Italia sau Brazilia, meciul de miercuri noaptea va rămîne meciul cam- pionanelor. Meritul principal le revine vest-germanilor care au relansat cu pros- pețime diabolică meciul, în minutul 90. Cu toată sinceritatea trebuie spus că nem- ților le revine meritul principal, în pre- lungirea acestei partide. Seeler, Müller, Overath, ca să nu mai vorbim de Becken- bauer, au pusat incredibil și meciul a con- tinuat. Dar, cu aceeași sinceritate, trebuie spus că italienii sînt jucători mai buni. O- prind motoarele cînd credea că se cuvine, naționala Italiei le-a pornit din nou de- pășind — cu exact un gol — pe vest-ger- mani.

Italia intră glorioasă în finala Cupei lu- mii, cîștigînd deja locul I în memoria noastră.

SUPLINOTOR

EXPOZIȚII

Brâncuși

Exclamările în foța lui Brâncuși par acum cel puțin ridicole, căci nu o dată abuzul de metaforă ne-a făcut înțelegerea lucruri- lor mai dificilă, dacă nu îndreptată exact contra spiritului lor. În același timp, ridicol pentru că studiile dedicate lui Brâncuși au trecut faza unor speculații spontane multe din ele justificări dubioase ale însăși existenței sculptorului. Abundența mono- grafiilor — deși lipsa unei lucrări exhaustive românești a- supra operei brâncușiene pare cel puțin curioasă — face de o e- normă dificultate orice încercare de a discuta dintr-un punct de vedere măcar parțial nou ceea ce este astăzi Brâncuși. Desigur, această expoziție la care-și dau concursul muzee și colecții din România, S.U.A. și Franța poate părea tardivă.

Înseamnă oare prin aceasta că emoția regisirii lui Brâncuși este mai mică? Dimpotrivă, dacă ne gîndim la acea emoție ge- nerată de înțelegerea cu o operă și nu la exaltările de orice altă natură. Căci tonul zîndicîto, lipsit de cucință în plătitudinea lor acceptată a unor din comunicările colocoivului Brâncuși, se da- tora cred tocmai absenței unei atari expoziții care refuză patetismul și revendicația. În fine, legende despre „fărănu din Mont- parnasse”, „geniul barbar”, „stîndard al folclorului” se plasează definitiv în spațiul desuetudinii, dar spiritul obscur poate con- stitui încă prejudecăți nefaste.

Ceea ce ne oferă definitiv această expoziție, deși premisele ambientale ale organizării ei dovedesc cel puțin stingăcie și lipsă de finețe, este imaginea unui artist esențial modern și în ace- lași timp o modalitate diferită de percepere a artei.

Brâncuși nu a fost geniul naiv, inconștient, autor de capodo- pere, participarea sa la crearea artei moderne nu este post- factum, prin descoperire ulterioară, ci una extraordinar de activă, printr-o permanentă prezență și construcție conștientă. Prie- teniile sale — Marcel Duchamp, Satie — sînt revelatoare, aceste înțîniri spirituale nefînd întîmplătoare. Desigur ieșirea bruscă a lui Brâncuși din situația artei europene are alte cauze decît cea a lui Duchamp. Brâncuși nu suferea complexul artei europene, implicit al sculpturii pe linia Michelangelo — Rodin, pentru că nu moștenise cultural implicațiile afective și estetice ale acesteia. Soluția lui Brâncuși face abstracție de această imensă zonă artis- tică și nu l-a putut duce la repudierea ei prin neația groasă a lui Duchamp. Contestînd că și Duchamp arta ca reprezentare figurativă a omului și pasiunilor sale, Brâncuși se întrebă dacă are vreun sens tăiatul munților pentru a face din piatra acestora cadavre. O asemenea întrebare nu poate fi uitată. Pentru că transferînd discuția din sfera mimetizării împins pînă la ultimele consecințe de estetica academistă în cea a re-creării, a obiectului artistic care manifestă „o putere sacră, constituie o hierofanie”, Brâncuși a ales o altă soluție. Într-un seducător eseu, prin fascina- ția cheilor sale, Mircea Eliade îl implică pe Brâncuși alături de Freud, Jung, Emil Racoviță, Levy-Bruhl în acel descensus ad inferos, de „descoperire a stadiilor vieții, experien- ței și gîndirii procedînd formarea sistemelor de semnificații cu- noscute și studiate pînă atunci”, în acel „interes pasionat pentru stadiile primitive preistorice, prerationale ale creației și uman- e”.

„Dacă ați fi obligați să trăiți într-o cameră unde s-ar găsi „Moise” de Michelangelo n-ați putea suporta această prezență strivitoare. Nu trebuie să ne simțim niște atomi în fața unei o- pere de artă. Ea nu trebuie să ne umilească, ci dimpotrivă să ne ajute să recunoaștem miracolul vieții” — spunea Brâncuși.

În acest sens opera de artă nu mai poate fi un motiv de ad- mirație, ceea ce presupune condiția distanțării. Artă pretinde im- plicarea și nu consumul și la Brâncuși — evidentă modificare a conceptului de geniu — cunoașterea artistică începe în primul rînd prin funcția artizanală a operei. Identice proporțional și formal două variante ale aceluiași lucrări brâncușiene sînt dife- rite pornind de la materia din care sînt intrupate.

„Sculptura pentru orbi” nu este o simplă metaforă pe care o folosea Brâncuși ci expresia conștientă a faptului că văzul nu mai poate fi unicul dintre simțuri în percepția operei.

Iulian MEREUȚA

revista străină

● **LA QUINZAINF.** (1-15 iunie a.c.) poartă în centrul copertii indicația „Noutăți despre Dostoievski”. La rubrica Istorie lite- rară este analizată lucrarea lui Mihail Bakhtin „Probleme ale poeziei lui Dostoievski”, apă- rată în versiune franceză, și care dă o interpretare cu totul inedită operei marelui roman- cier rus.

Doi scriitori din țările de de- mocratie populară intră în a- tenția revistei: Zaharia Stancu —, pe marginea recentului său roman **Șatra**, aparut la Albin Michel, și romanierul polonez Kazimierz Brandys.

● **LE FIGARO LITTERAIRE.** Revista se ocupă într-o dăre de seamă de Festivalul cărții care a avut loc recent la Nisa și des- pre care am amintit în rubrica noastră din ultimul număr. Săr- bătorirea cărții s-a bucurat de mult succes și în rîndurile tîne-

retului după cum reiese din re- laturile ce urmează. Asistența era formată din sute de tineri atenți, pasionați, bătaioși une- ori... Acești tineri cred în ceva, sînt exigenți, își bat joc de best- seluri, de premiile literare și de mondenitățile. A fost auditoriul cel mai numeros, cel mai fidel”.

● **POESIE VIVANTE.** Numă- rul 31 al „Tribunei internațio- nale de poezie” editat la Geneva conține poezii semnate de Clau- de Aveline, Willy Derron, Cria- tian Luquet, Simon Rapin, Claude Rogere, Charles Autrand ș.a. în diverse traduceri: ger- mană, franceză, italiană și în ro- mânește. Cu aceste versuri din „Drumul spre stele”, aparținînd lui Albert Courroujoux: „În urma unei lupte, florile pe plai / Nasc primăveri și holde coapte...”

● **BABEL** Volumul XVI al re- vistei internaționale de traduceri se remarcă printr-o interesantă problematică de specialitate, care se străduiește să ocoboască, pe cit posibil, stilul arid. Menționăm articolul **ASTERIX CU- CERESCUL EUROPA**, (Asterix, eroul unui serial ilustru — n.n.) de pre influența revistelor pen- tru copii, asupra adulților atrasi de jocul lingvistic inventiv al acestor producții literare de se- rie, privilegiate în trecut cu indif- erență și care marchează înce- putul unei mode noi în materie de lectură.

● **PRELIVES** (trim. 3 a.c.) Ido- lul erei moderne, Ordinatorul de calcul, mașina privilegiată, bucurîndu-se de mai multă pre- țuire decît orice acordată ser- vantilor ei (oamenii) constituie tema articolului Informatica de- mistificată în care se combată noul fețișșim și epocii noastre. Metafora și metonimia se pare că nu vor putea intra niciodată în circuitul ordinatoretelor. Ceva va rămîne, inescapabil, li- ber uman, în alcătuirii spiritu- lui.

● **LA NOUVELLE REVUE FRANCAISE.** Din cuprinsul nu- mărului de pe luna mai, des- prindem: **Poeme** de Jorge Luis Borges, **Patru scriitori** adresate de Marcel Proust fratelui său precum și pledoaria antițărbol- nică, **Istoria și Speranța**, artico- lul lui Claude Michel Cluny, care se referă în mod special la car- tea celebră a lui Malraux. (L'Es- poir).

● **LES NOUVELLES LITTE- RAIRES.** Hebdomadarul parizi- an comentează la rîndul său re- cenzia „Festival internațional al cărții” ținut la Nisa, publicînd și lista premiilor. **Marele vultur** de aur: romanierul portughez J.M. de Castro. **Marele premiu literar**: Marcel Schneider, scri- tor francez. **Vulturul** de aur al poeziei: J.C. Renard (poet în tradiția Peguy).

a. b. c.

„FOARTE SUS, ÎN POLUL PLUS”

De vorbă cu Romulus Vulpescu

— *Îți propuneam ieri un dialog primitiv. Astăzi mă explic! Îți propun un dialog fără bibliotecă, fără citate, fără trimiteri. Un dialog cât poți tu de linear.*

— Nu uita că există și linii sinuoase. Perfect de acord, numai să-mi dai voie să mă citez pe mine însumi. Acum înțeleg de ce n-ai vrut să vii la mine acasă.

— *Ești destul de absent din viața literară.*

— Am un amendament: foarte. Și am și un argument, adică mai multe. Doamne, unul dintre argumente, este că eu iubesc și admir pe foarte mulți dintre colegii mei, dar ca scriitori. De aceea e mai bine pentru mine să stau acasă. Nu știu dacă ai observat că nu m-am băgat în nici un fel de gașcă. La un moment dat, când era să mă trezesc într-una, fără voia mea, am plecat ca din pușcă. Imi plac grupările de idei, dar nu grupurile de rețevi. Un alt argument: fac parte dintr-una din cele mai benigne găști formate din mine însumi. Dă-mi voie să mă citez: *Imi sunt contemporan și mi-e de-ajuns.*

— *Ce viață literară poți tu provoca?*

— Nu-nțeleg întrebarea. Sau o-nțeleg și nu-mi convinea răspunsul imediat. Îmbătrânind, am trecut de vârsta existenței pentru alții, și așa fi foarte incintaț dacă izolarea în care — mai de voie, mai de nevoie — trăiesc, mi-ar putea „provoca” mie o viață literară care să mă satisfacă. Uneori am iluzia că se întâmplă așa. Și, ca să spun drept, nu mai simt nevoia de la 25 de ani, de cafea, de șuetă. Nu că nu aș mai fi șuetar, dar îmi place să fiu la mine acasă. Mă mulțumesc să stau între cărți.

— *Te mai consideri tânăr?*

— Nu. Și nu numai din cauza vârstei fizice. Mă consider nu bătrîn, ci îmbătrînit. În durată, în rele. Și, uneori, și în bune, dar mai puțin. Din păcate, nu poți transcrie scăderea de voce cu care am spus cuvintele de la urmă. Întrînd mai devreme în viața literară, mi-am consumat aceste etape de scarlatină literară mai devreme. Am ajuns deci la vârsta „pensionării”, în care eu nu cred. Atunci, mă complac în ideea că mai am de scris puțin și nemuritor, ceea ce e o prostie, firește.

— *Ce faci, de fapt?*

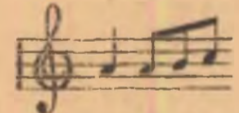
— Fapte: făcute și nefăcute; sau cum spunea o țărăncă despre fiu-său: *iar a făcut o nefăcută.*

— *Faci literatură, traduceri, teatru...*

— Și, acum, în urmă, am compus și muzică. Nu am scris-o pe partitură pentru că, vorba unui instrumentist dintr-un taraf, „nu halese bobife”.

— *Ce muzică?*

— Pe versuri, de-ale mele sau de-ale altora; invent muzică. Am scris 22 de cintece. Dacă ai putea tu transcrie, aș pune puțină ordine și în domeniul ăsta. Ai folosit ghilimele, sper.

Îți convine transcrierea mea?

— *Ca desen, da. Dar nu știu ce-ai scris.*

— *Nu te risipești?*

— Da, dar așa cum se risipește omul în existență: respirînd, iubind, bind vin, dar bind și apă. O existență nu e compusă în exclusivitate dintr-un singur act reflex. Eu cred că actul creator e un act deliberat, gândit, dar motorul lui e reflex — crezi așa cum trăiești. Și pe urmă să știi că faptul că ai mai multe straturi de cultivat e și foarte odihnitor. E plictisitor să cultivi în patru anotimpuri literare același zarzavat.

— *Totuși care e obsesia ta?*

— Cealaltă: libertatea. Celelalte fiind niște necesități, libertatea de a le alterna sau de a renunța la una dintre ele este obsesia mea. Este formidabil să ai un harem de idei și de virtualități. Farmecul, pentru mine, constă nu

în împărțirea așternutului cu fiecare dintre ele, ci în posibilitatea de a o face.

— *În ce an ai terminat facultatea?*

— În 1954. Debutasem, cu un an înainte, în *Tinărul scriitor* salutat cu jerbe de protest trase dintr-un pistol-rachetă de profesorul meu Ov. S. Crohmălniceanu.

— *Povestește-mi cite un fapt din fiecare an de facultate!*

— Îți povestesc. În anul I am intrat la etajul 3, la filologie, într-un amfiteatru care atunci avea un număr, cu toate că studenții continuau să-i spună cum i se spusese și cum i se spune din nou acum — amfiteatru Hașdeu. Aco-

incheiasem primul meu contract pentru Tasso — *Aminta*. În vremea aceea mai aveam naivitatea să cred în termenii contractuali de predare. Trebuind să predau, cam în a treia zi a examenului de stat, cele 6000 de versuri traduse, eram disperat și lucram zi și noapte. Nici nu mă mai rădeam. Am cerut o păsuire de încă cinci zile ca să predau niște prologuri foarte păcătoase care precedau actele. Bineînțeles că volumul a apărut după vreo doi ani. Așa mi-am scris prima carte tipărită și am învățat să nu mai respect termenii din contracte. Un amănunt gustos de istorie literară — nu e un citat! — exemplarul pe care am lucrat primul act,

mai semnalat însuși locuri mai rare sau neidentificate de mine unde publicase; și asta a fost tot pentru acel an 1959 sau 1960; ulterior aveam să aflu că, în ultimii 6—7 ani, își revizuisse în taină, cu aceeași rigoare cu care-și întimpinase destinul poetic și pe cel matematic, cea mai mare parte a operei literare, făcînd aproape în toate cazurile, pe marginea paginilor dactilografiate, variate și pasionate însemnări, privitoare la geneza poeziei, amendîndu-și-o, comentîndu-se. În anul de blestem al morții lui, am trecut într-o dimineață, cu două zile înainte de plecarea în concediu la mare, ca să-mi iau rămas bun, pentru trei săptămîni de absență. Era în odăița de jos, din stînga intrării, în pat, scriind pe genunchi și umplînd cu formule matematice verso-ul unor pagini al căror recto adăpostea versurile din *Richard al III-lea*. Când mi-a întins mina, de bună-venire, de sub pled a țîșnit capul negru al uneia dintre cele

— Pun la punct caietul de regie al unui spectacol Jarry, pe care sper să-l pot monta la Naționalul din Craiova, și lucrez la dramatizarea radiofonică a romanului monologat al lui Mateiu Caragiale „Craii de Curtea-Veche”. Era un foarte vechi proiect de film care n-a găsit atunci audiență. Mai tîrziu, Horia Lovinescu mi-a propus să-i scriu o adaptare pentru scenă și nu l-am refuzat, dar nici n-am scris-o, negîsînd cheia. Sper că pentru versiunea radiofonică a foiletonului dramatic în șase episoade, am descoperit în fine locul unitar de joc sonor (cel care asigură și unitatea de timp și pe cea de acțiune) anume vagonul-restaurant al trenului care-l duce pe Pantazi peste graniță. Am să reiau, peste puțin timp, de îndată ce termin adaptarea de care-ți vorbesc, versiunea românească a legendei lui Tristan și-a Isoldei pe care numai o treime de text o mai desparte de editură și de cititori. Ca să respir, între perioadele prozei ritmate românești, cu care încerc să echivalez ritmul prozei-surori, lucrez la versiunea franceză a poeziilor românești care vor alcătui discul pe care-l realizez la *Electrecord*, un...

— *Indice?*

— Un indice compendial al florilegiului mai amplu, aliniînd zece dintre cele mai mari nume ale poeziei românești moderne.

— *Intrăm într-un capitol foarte îngrat: literatura română și universalitatea.*

— Universalitatea trebuie să ne-o facem singuri și ne-am și făcut-o, cred eu. N-o să vină nimeni să ne bage darul și-n sac. Avem șansa literară a unei limbi netocate pe toate piețele și în toate bistrourile străinătății dar în balanța beneficiilor, această curăție își are și nenorocul. Nefiind cunoscută, nici împelițările ei în monumente literare nu sunt cunoscute. Așa cum echivalînd toate frumusețile creației literare a străinilor în limba noastră, împlinim o datorie de sirgoință morală, de cititori, se cade să nu fim egoiști. Să nu mai privim pe cei doritori a ne cunoaște (dar uneori prea leneși ca să-și dea osteneala s-o facă prin mijloacele lor!) de floarea darurilor românești.

— *Care sunt scriitorii români de astăzi pe care îi...*

— *Îi citești?*

— *Da.*

— *Cei pe care-i și iubesc. Ierarhizările nu-mi plac și organizarea pe căpării de valoare mă cam scoate din sârite. Așa că înșuruirea este absolut ințiplătoare și cum îmi vine la gură: Al. Philippide, Geo Bogza, Preda, M. R. Paraschivescu, Emil Botta, Virgil Gheorghiu, Geo Dumitrescu, Sânziana Pop, Doinaș, Blandiana, E. Barbu, Veica, Vulpescu, Ion Alexandru, D. R. Popescu, Sorecu, Chitic, Negoieșcu, Dimov, Regman. Te-am lăsat la urmă din două motive: am vrut să te țin în șah și să-ți dau emoții („mă citează? nu mă citează?”); și pentru că voiam să mă explic. Mulți dintre cei pe care i-ai încolțit cu întrebările pînă acum. te-au menționat la chestiuni asemănătoare, dar în unele cazuri am oarecari dubii că răspunsul depășea în sinceritate simpla amabilitate de convorbitori; în cazul tău, dacă-ți mai amintești, ne leagă un „numitor comun”. Îți amintești că, debutant fiind tu, de multe ori ți-am cerut manuscrise pentru besectea mea de amintiri dragi. De altminteri, știi tot așa de bine că atunci cînd mi-am plăcut ceva scris de tine, ți-am spus-o de la obraz cu același entuziasm.*

— *Jenantă situație pentru un gazetar să fie sau să fi fost și poet.*

— Așa își trebuie. Cin’ te-a pus? Crezi că mie mi-a fost ușor să mă prefac răspunzător?

— *... — (...) ... ; ... ?*

— *Intrucitva.*

Adrian PĂUNESCU

● **Mă consider nu bătrîn, ci îmbătrînit**

● **Mi-am consumat etapele de scarlatină literară mai devreme**

● **Universalitatea trebuie să ne-o facem singuri**

● **Dan Barbilian, în calitate de moștenitor al „defunctului poet” Ion Barbu**

● **„Foarte sus, în polul plus”**

● **Avem șansa literară a unei limbi netocate pe toate piețele și în toate bistrourile străinătății.**

lo, la sfîrșitul unei zile de curs, cam în primele săptămîni de facultate, niște colegi ai mei au descoperit, pitită sub catedră, o superbă fotografie a lui Hașdeu, care împodobise cîndva peretele din spatele catedrei. Am furat portretul ăsta și l-am ascuns sub haină și-l am și acum acasă.

— *În anul 2?*

— Am furat, de la biblioteca facultății, de astă dată în chip de delincvent autentic, exemplarul din Villon pe care lucrasem și terminasem traducerea în anul I, numai pentru valoarea lui sentimentală.

— *În anul 3?*

— Chiar de începutul anului, pregătindu-mă să intru pe ușa mică de la catedră, în amfiteatru Odobescu, am făcut loc să iasă unei fete cu părul foarte lung coborînd mai jos de șale, studentă în anul I, care părea să amfiteatru. Am rămas mut, m-am îndrăgostit pe loc, după o săptămînă de peripeleală mi-am luat inima în dinți și am „agățat-o” în dreptul facultății de matematică, recitîndu-i din Barbu (datorită sugestiei locului!). Era nu numai un text, ci și un test. De atunci, nu m-am mai despărțit de ea și părul ei flutură și astăzi prin amfiteatre.

— *În anul 4?*

— Fusesem angajat la E.S.P.L.A., la secția de poezie, încă înainte de terminarea anului școlar. Prea multă bătaie de cap nu prea mai aveam la facultate, căci îmi făcusem lucrarea de diplomă din anul III. La sfîrșitul anului, întimplarea a făcut ca grupa mea să intre ultima la examenul de fine de an și prima la cel de stat. La editură mă duceam în fiecare dimineață. Între timp,

împrumutat de la biblioteca de italiană, a trebuit să-l restitu în timpul examenelor. Prin intervenția protectorului literelor și al artelor, profesorul meu, Al. Rosetti, am obținut de la Academie un exemplar rar din secolul al XVII-lea — e drept fără note și fără comentarii, ceea ce pentru un novice în italiană era un motiv de bucurie în plus — exemplar care aparținuse lui Al. Odobescu.

— *Atît?*

— Și pentru că vorbim de amfiteatre și de bărbai iluștri care le-au împrumutat intermitent numele, aș vrea să restitui cu un prilej aniversar — al lui sau al meu — (ceea ce e foarte draguț și obraznic!) portretul înobilat de amprente al lui B. P. Hașdeu — amfiteatrului omonim.

— *L-ai cunoscut pe Ion Barbu?*

— *Da. Și de aceea l-am și iubit.*

— *Povestește!*

— Îți spun numai un episod. În ultimii ani ai vieții lui, se refuza discuțiilor despre poezie. În tot cazul, se nega cu un secret orgoliu ca poet și nu ceda ispitirilor mele, curioase de geneza cutărei sau cutărei poeziei. Mai în glumă, mai în serios, încercam să-i zmulg incuviințarea de a-i edita, o dată și o dată, cînd circumstanțele ar fi urmat să fie favorabile, o ediție definitivă despre care cu tristețe știam de la profesorul Rosetti că nu acceptase să-i apară:

Mai în glumă, mai serios, Ion Barbu se ipostazia în Dan Barbilian și, în calitate de moștenitor al „cum spunea el „defunctului poet Ion Barbu” refuza cu încăpăținare să-mi acorde dreptul de a-l edita. Am obținut totuși, într-un tîrziu, o favoare: s-a învoit să se uite pe versurile transcrise de mine din felurile publicității ale vremii, începînd cu LITERATORUL lui Macedonski. Mi-a

mai iubite călelușe, din mulții și incîntătorii ciini care-i populau existența pă-mîntească. N-am stat mult, ca să nu-l ostenesc, pentru că suferința care avea să ni-l ia își și instalase tabăra în alcătuirea lui, și am sporovăit de cite toate, despre ciini și despre romane poliștiste, despre Ghica și despre Mateiu, despre superbele păpuși vii olandeze din cartierul rezervat al Rotterdamului, așteptîndu-și destinul în spatele vitrinelor, numai de poezie — nu, bineînțeles. La plecare, după convenitele firitiseli mutuale, cînd exam cu mina pe cianță și cu picioarele împleticite de cozile și de labele altor 3—4 prieteni patrupezi, am auzit de peste umăr: „Știi, cu cartea aia care-ți place ție și cu care m-ai supărat atît, poți s-o faci, dacă ai să mai vrei”.

— *Nu se înțelege prea bine despre ce e vorba.*

— Nu mă întrerupe. După 10 zile, taică-meu mi-a dat un aviz telefonic la mare: „A telefonat doamna Barbilian că a murit domnul Barbu”.

A trebuit să treacă atite vremi — destulă din vina mea! — pînă acum, în 1970, cînd, în fine, „cartea cu care l-am supărat atît”, ediția definitivă (în măsura în care lucrul omnesc este definitiv!) a poeziei lui Ion Barbu, o ediție gîndită și voită, măcar ca intenție dacă nu și ca realizare, asemenea monumentalei ediții Eminescu a lui Perpessiciu, să poată apărea. Ieri am fost la editură pentru a da o revizie a ultimei corecturi, după numeroasele repaginări pe care le-am provocat, adăgînd, pînă în ultimul moment, inedite, cedate de colecționari.

— *Care este, după părerea ta, locul lui Ion Barbu în poezia română?*

— Am acceptat regula jocului pe care mi-ai propus-o la început: nu cite, nu citrî, nu referir, dar cum eu sunt un pierzător plasat și am învățat să pierd, mă-nclin, declar că m-ai învins, nu mă mai pot abține și citez: „Foarte sus, în polul plus”.

— *Să vorbim puțin și despre tine, cel de azi. Ce faci, în această primăvară și în această vară?*

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănuțescu

Redactori șefi adjuncți:

Cezar Baltag, Fănuș Neagu,

Adrian Păunescu

Secretar general de redacție:

Constantin Tolu

REDACȚIA:

București, Bd. Ana Ipătescu 15

Telefon: 11 51 54; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA:

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99

ABONAMENTELE:

3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCINTRII”

Prezentarea grafică: Mircea Popescu

Paginător: Nicolae Ion.